

Programma Duurzaamheid

2024-2027

Inhoudsopgave

Voorwoord door wethouder Van Diepen	5
1. Inleiding en context	7
2. Leeswijzer	9
3. Algemeen: duurzaamheid	10
3.1. Wat wordt er verstaan onder duurzaamheid?	10
3.2. Waarom deze thema's?	10
3.3. Uitgangspunten	11
4. Duurzame mobiliteit	12
4.1. Ambitie	12
4.2. Speerpunten	12
4.3. Strategieën	12
5. Biodiversiteit	15
5.1. Ambitie	15
5.2. Speerpunten	15
5.3. Strategieën	15
6. Klimaatadaptatie	17
6.1. Ambitie	17
6.2. Speerpunten	18
6.3. Strategieën	18
7. Energietransitie	20
7.1. Ambitie	20
7.2. Speerpunten	20
7.3. Strategieën	21
7.4. Ontwikkelingen in energietransitie	24
8. Circulaire samenleving	26
8.1. Ambitie	26
8.2. Speerpunten	26
8.3. Strategieën	27

9	Communicatie en participatie	28
9.1.	Duidelijke boodschap	28
9.2.	Communicatiekanalen	28
9.3.	Communicatiemiddelen	28
9.4.	Participatie	28
10.	Programma begroting en middelen	30
10.1.	Programma begroting	30
10.2.	Beschikbare middelen Rijk en provincie	30
10.3.	Beschikbare middelen Den Helder	31
11.	Voortgangsrapportage en monitoring	32
11.1.	Voortgangsrapportage	32
11.2.	Energieloket voor bewoners	32
11.3.	Klimaatmonitor	32
11.4.	Evaluatie	32
Bijlage 1	Duurzaamheidsagenda 2024 - 2027	33
Bijlage 2	Bestuurlijke Termijnkalender	34
Bijlage 3	Begroting Duurzaamheidsagenda 2024 - 2027	35
Bijlage 4	Participatie Duurzaamheidsagenda 2024 - 2027	36

Voorwoord door wethouder Van Diepen

Een dijk van een duurzaamheidsprogramma!

Dat is wat er nu voor u ligt. In dit Programma Duurzaamheid komen alle thema's van de Big 5 (energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire samenleving, biodiversiteit, duurzame mobiliteit) aan bod.

Duurzaamheid overstijgt disciplines, is veelomvattend en complex. Het Programma Duurzaamheid geeft duidelijkheid over de visie, ambities, speerpunten en doelen. Deze leiden op hun beurt tot een heldere Duurzaamheidsagenda voor de aankomende vier jaar.

Er worden al heel veel kleine en grote stappen gezet naar een duurzame toekomst. We zetten sterk in op energie besparen, het isoleren en verduurzamen van woningen en bedrijven. Ook gaan we samen met bewoners aan de slag in de eerste startwijken richting duurzame warmte. Als gemeente geven we hierbij graag het goede voorbeeld. Bijvoorbeeld door onze eigen CO₂-uitstoot te reduceren met het energiezuinige nieuwe stadhuis en de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed voor openbaar gebruik. Daarnaast willen we zoveel mogelijk initiatieven uit de samenleving ondersteunen. Want ook bij onze inwoners en ondernemers bruist het van de energie.

Onze ambities zijn groot en er is veel aandacht voor betrokkenheid, inclusiviteit, participatie en goed rentmeesterschap. In de Duurzaamheidsagenda zijn activiteiten opgenomen die leiden naar een groene, duurzame, klimaatbestendige, schone binnenstad. Een binnenstad die goed bereikbaar is en waar je fijn kunt wonen, werken en te recreëren.

Wij zijn al begonnen, doet u mee?

1. Inleiding en context

We staan voor een grote opgave op het gebied van duurzame ontwikkeling. Dit is voor de gemeente Den Helder een zeer belangrijk thema, omdat het kan bijdragen aan een (financieel) gezonde, vitale en weerbare stad.

De afgelopen jaren zijn er al veel afspraken gemaakt, zowel mondiaal, Europees, landelijk, provinciaal als regionaal. In het Programma Duurzaamheid vertalen we deze afspraken in lokale ambities. We brengen structuur in 5 thema's (*de Big 5*) waar we ons actief voor inzetten. Het Programma Duurzaamheid beschrijft concreet wat onze doelstellingen zijn en laat zien hoe we als gemeente samen met onze partners en inwoners uitvoering aan geven.

De Duurzaamheidsagenda is onze leidraad voor de aankomende vier jaar. De Duurzaamheidsagenda volgt een thematische indeling, waarin per thema is weergegeven welke ambitie we hebben, welke activiteiten gepland zijn en wanneer we deze uitvoeren. Doorlopend worden de doelen en benodigde middelen per activiteit geconcretiseerd, zodra een benoemde activiteit start.

De Duurzaamheidsagenda is tot stand gekomen door een analyse van het bestaande beleid en uitgevoerde onderzoeken, zoals het Rekenkameronderzoek naar ons duurzaamheidsbeleid¹. Ook zijn lopende projecten geïnventariseerd. Er zijn vervolgens verschillende gesprekken gevoerd met betrokken partijen, bewoners, ondernemers en de raad. Er zijn daarnaast ook werksessies gehouden met de betrokken ambtenaren. Het resultaat van deze inventarisatie is getoetst aan de haalbaarheid en uitvoerbaarheid. Daarom geeft deze agenda ambities weer die realistisch en praktisch zijn: deze leiden tot concrete projecten en per project is helder wat hiervoor nodig is.

Aanleiding

Uit het Rekenkameronderzoek in 2021 is gebleken dat de afgelopen jaren de gemeentelijke organisatie op het gebied van duurzaamheid al veel activiteiten heeft uitgevoerd. Deze activiteiten waren echter lang niet altijd zichtbaar voor inwoners, betrokken partijen en de politiek. Ook ontbrak hierin de focus die nodig is om onze ambitie richting een duurzame samenleving te realiseren. Uit dit onderzoek is onder meer geconcludeerd dat de gemeente Den Helder een overkoepelend duurzaamheidsbeleid nodig heeft, waarin voor de vijf belangrijkste duurzaamheidsthema's (*de 'big 5' genoemd*) doelen, activiteiten en middelen geformuleerd moeten worden. De thema's zijn geen eilanden; zij staan niet los van elkaar. Een maatregel met betrekking tot het ene thema kan relevant zijn voor de verwezenlijking van de ambitie van een ander thema. Als dusdanig is het aan de Duurzaamheidsagenda om de relatie tussen de thema's en het overige beleid weer te geven en een eenduidige aanpak te realiseren.

¹: <https://gemeenteraad.denhelder.nl/Documenten/Den-Helder-Beknopte-rapportage-Quick-Scan-Duurzaamheidsbeleid.pdf>.

Klimaatakkoord

Met het Klimaatakkoord van Parijs (2015) zijn internationale afspraken gemaakt om de klimaatveranderingen, voornamelijk mondiale temperatuurstijging, te beperken. Daarvoor is vastgelegd dat in 2050 de uitstoot van CO₂ terug moet naar het niveau van voor de industriële revolutie. In 2019 heeft Nederland een eigen klimaatakkoord vastgesteld. In 2020 heeft de Europese Unie de doelen voor 2030 aangescherpt. Daarom hebben zij zich ertoe verbonden de CO₂-uitstoot vóór eind 2030 met minstens 55% te verminderen ten opzichte van 1990. Het nationaal klimaatakkoord ging in 2019 uit van 49% in 2030.

Nederland werkt enerzijds aan het realiseren van de klimaatdoelen die klimaatverandering moeten afremmen en anderzijds aan het uitvoeren van de klimaatadaptatiestrategie, om te zorgen dat we ons tijdig aanpassen aan het veranderend klimaat. Nederlandse gemeenten committeren zich vooralsnog aan de doelen die zijn gesteld in de Klimaatwet en het Klimaatakkoord.

Om te voldoen aan de landelijke afspraken in het Klimaatakkoord brengt het Programma Duurzaamheid de benodigde samenhang en sturing aan doordat we duidelijk aangeven aan welke thema's we gaan werken en vanuit welke visie. Hierdoor biedt het programma de mogelijkheid om pro-actief te handelen en in te spelen op ontwikkelingen. Dit programma benoemt ambities, helpt om de prioriteiten scherp te houden en de doelen te realiseren.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie "Koers op een sterke thuishaven" heeft een lange termijn horizon en bevat ambities en doelen voor het beheer, het gebruik en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de gemeente Den Helder. Gemeentebreed wordt gewerkt vanuit tien uitgangspunten, die verder zijn uitgewerkt in verschillende thema's en deelgebieden. Onder het uitgangspunt 'Onze leefomgeving wordt toekomstbestendig ingericht en gebruikt en draagt bij aan een sterke samenleving' komt duurzaamheid prominent terug. De uitgangspunten voor verduurzaming die zijn uitgewerkt in de Omgevingsvisie sluiten aan op de speerpunten en strategieën in het Programma Duurzaamheid. Het Programma Duurzaamheid heeft een praktischer, meer op uitvoering gerichte insteek. Het bevat concrete resultaten en maatregelen voor de komende vier jaar.

2. Leeswijzer

In hoofdstuk 3 beschrijven we wat duurzaamheid voor onze gemeente betekent; op welke thema's we de nadruk leggen (*de Big 5*) en wat onze uitgangspunten zijn. In de hoofdstukken 4 t/m 8 wordt achtereenvolgens de Big 5 (*duurzame mobiliteit, biodiversiteit, klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire samenleving*) uitgewerkt.

In ieder hoofdstuk beschrijven we het volgende:

- de ambitie per duurzaamheidsthema;
- de speerpunten waar we ons op focussen om de ambitie te behalen;
- welke strategieën we opnemen in de Duurzaamheidsagenda.

Afbeelding 1: Infographic op weg naar een duurzaam Den Helder

Om onze ambities te behalen werken we intensief samen met onze inwoners, ondernemers en partners. In hoofdstuk 9 beschrijven we onze communicatie- en participatiestrategie. Voor de uitvoering van de activiteiten maken we gebruik van de beschikbare middelen van het Rijk en de provincie Noord-Holland. Daarnaast hebben we ons structurele budget voor Duurzaamheid & Milieu. In hoofdstuk 10 is de begroting en dekking van de Duurzaamheidsagenda beschreven. In hoofdstuk 11 wordt inzicht gegeven in de monitoring van de resultaten. De activiteiten in de Duurzaamheidsagenda dragen bij aan het behalen van (tussen)doelen. De resultaten zijn waar mogelijk opgenomen in de Duurzaamheidsagenda.

In bijlage 1 is de Duurzaamheidsagenda opgenomen. In de Duurzaamheidsagenda zijn alle activiteiten voor de aankomende vier jaar opgenomen. Sommige activiteiten die in de Duurzaamheidsagenda zijn opgenomen worden apart aan het college en/of de raad ter besluitvorming aangeboden. Om inzicht te geven in de planning is in bijlage 2 de Bestuurlijke Termijnkalender opgenomen. De begroting en dekking van de uitvoering van de Duurzaamheidsagenda is opgenomen in bijlage 3. Tot slot is in bijlage 4 een samenvatting gegeven van de participatie met inwoners, ondernemers en raad die geweest is over de prioritering van de activiteiten die in deze Duurzaamheidsagenda zijn opgenomen.

3. Algemeen: duurzaamheid

Dit hoofdstuk gaat over de betekenis van het woord duurzaamheid en laat daarmee zien hoe we dit in gemeente Den Helder vormgeven. Het breed verankeren van duurzaamheid in beleid en projecten in Den Helder vraagt om een andere manier van denken en werken.

3.1 Wat wordt er verstaan onder duurzaamheid?

Duurzaamheid is een veelomvattend begrip. Duurzaamheid is zo'n breed begrip dat het niet één project of activiteit is. Het gaat om het behalen van enkele doelen, waarbij de weg daar naartoe niet geheel duidelijk is. De voorspelbaarheid is beperkt. De centrale vraag is in hoeverre een project of activiteit bijdraagt aan de gestelde doelen. Met name tussen sociale aspecten, milieuaspecten en economische aspecten.

In de gemeente Den Helder voorziet het **sociale** aspect zowel in de behoeften van de huidige als toekomstige generaties. Hierbij is het belangrijk dat we zorgen dragen om een gezonde aarde over te dragen aan de volgende generatie (rentmeesterschap) en dat iedereen mee kan doen. Niemand wordt uitgesloten (inclusieve samenleving en sociale duurzaamheid). Daarentegen heeft het **ecologische** aspect betrekking op de fysieke omgeving. We willen op een milieuvriendelijke manier omgaan met mens en milieu. We houden ons aan de milieuvorschriften om zo in harmonie met de natuur te leven. Hierbij is het doel om op de lange termijn de natuur intact te houden. Als laatste, geeft het **economische aspect** de verhouding weer tussen het vermogen dat we in de duurzame maatregelen hebben geïnvesteerd en hoeveel we hebben terugverdiend. Het betekent ook dat we ervoor zorgen dat onze economische activiteiten niet het milieu schaden of de natuurlijke grondstoffen uitputten.

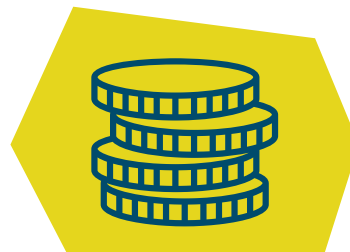
Sociale aspecten

- Rentmeesterschap
- Sociale duurzaamheid
- Inclusieve samenleving

Ecologische aspecten

- Leven in harmonie met de aarde
- Onuitputtelijkheid en zuinig met materialen en grondstoffen
- Toekomstbestendig

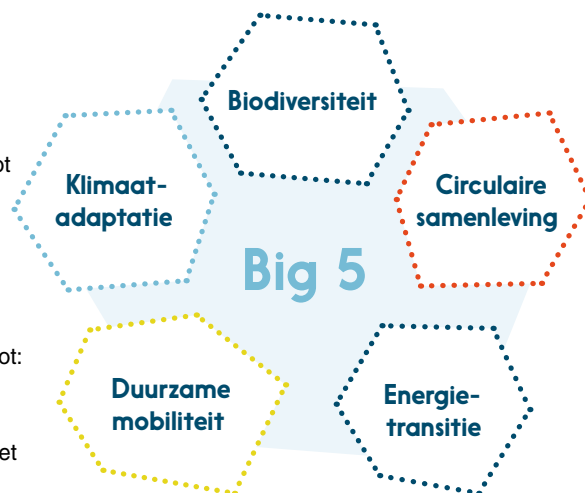
Economische aspecten

- Rentabiliteit
- Circulariteit en energiebesparing
- Vermogen om voort te zetten binnen de grenzen van het klimaat

3.2 Waarom deze thema's?

We geven in gemeente Den Helder invulling aan onze duurzaamheidsambitie door middel van beleid en projecten binnen de onderstaande thema's:

De Big 5 sluit aan bij de urgente thema's die vanuit het Rijk, Europese Unie en de Verenigde Naties worden aangepakt. Met de afspraken in het Verdrag van Parijs van de Verenigde Naties is het startsein gegeven voor een forse inperking van de CO₂-uitstoot wereldwijd. Hieraan gekoppelde thema's zijn de energietransitie en daarmee in samenhang duurzame mobiliteit. Ook circulariteit is hier nauw mee verbonden: kringlopen sluiten, zodat zo min mogelijk nieuwe grondstoffen nodig zijn. Vanuit het Verdrag van Parijs werken we aan reductie van CO₂-uitstoot, ondertussen hebben we echter al te maken met de effecten van de hoge uitstoot: meer droogte, meer hitte, meer kans op overstromingen door hevige regenval en een hogere zeespiegel. Klimaatadaptatie, het omgaan met die effecten, is noodzakelijk en ook een taak die in het Deltaplan Ruimtelijk Adaptatie is vastgelegd.

3.3 Randvoorwaarden

Uit de gesprekken met beleidsmedewerkers komen verschillende uitgangspunten naar voren voor het uitvoeren van de Duurzaamheidsagenda tot en met 2027. De volgende issues zijn met succes in het Programma Duurzaamheid en de bijbehorende Duurzaamheidsagenda verwerkt:

Inzetten op vergroten bewustwording

Het vergroten van bewustwording door middel van communicatie en educatie komt binnen elk thema terug. Ten grondslag aan de Duurzaamheidsagenda ligt bewustwording. Ons gedrag zal gaan veranderen om klimaatadaptatie mogelijk te maken, over te stappen op duurzame energiebronnen, ons energieverbruik te verminderen en circulair gebruik te maken van grondstoffen. Dit vraagt om brede bewustwording, want iedere inwoner kan bijdragen aan een duurzamer Den Helder.

Flexibiliteit en focus

Duurzaamheid is een thema dat volop in beweging is. Om hier als gemeente goed op in te spelen, is er flexibiliteit nodig: bij kunnen sturen wanneer dat nodig is. Daarnaast is het belangrijk focus te houden op de uitvoering van wat er al ligt en dus niet altijd afgeleid te worden door nieuwe ontwikkelingen of door te wachten op iets nieuws dat er aankomt. Een goede afweging is hierbij van belang.

In gesprek met de markt en de samenleving

Een ander aandachtspunt is de manier van werken: de markt wordt nu vaak relatief laat aangehaakt in projecten, namelijk als ontwerpen al zijn uitgewerkt en keuzes zijn gemaakt. Om kennis vanuit de markt te gebruiken bij de verduurzaming, is het nodig om veel meer de samenwerking te zoeken: met bedrijven en organisaties en met de inwoners en andere betrokken partijen.

4. Duurzame mobiliteit

Goede bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor een gezonde stad en economie. Om deze bereikbaarheid ook in de toekomst te garanderen, maken we werk van duurzaam vervoer in de gemeente en is duurzame mobiliteit een van de thema's in het Programma Duurzaamheid. In dit hoofdstuk gaan we eerst in op de ambities van de gemeente en wat de speerpunten zijn om deze ambities op het gebied van duurzame mobiliteit waar te maken. Daarna verkennen we de kansen en mogelijkheden die onze gemeente biedt.

4.1 Ambitie

Een balans vinden tussen milieu en duurzaamheid aan de ene kant en het toestaan van ontwikkeling en groei aan de andere kant vormt de basis voor de relatie tussen duurzaamheid en mobiliteit. De ontwikkelingen hebben betrekking tot ruimtelijke ordening en infrastructuur van de stad. Kortom, door het mobiliteitsvraagstuk breed aan te vliegen en te combineren met de ruimtelijke opgave in het stedelijk gebied kan duurzame mobiliteit meer betekenen dan vermindering van CO₂-uitstoot en verkeersdruk. De toepassing van slimme en schone mobiliteitsoplossingen in gebiedsontwikkelingen is steeds meer een randvoorwaarde om leefbare en bereikbare plekken te creëren. Er is een vraag naar een integrale aanpak. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningen en bedrijven maken dat verkeersstromen verschuiven en veelal toenemen. Met ontwikkelingen van betekenis zal het verkeer- en vervoersysteem dan ook mee gaan veranderen. Een integrale aanpak is nodig waarbij er goede onderlinge samenwerking en begrip is voor elkaars belangen.

In de gemeente Den Helder valt onder duurzame mobiliteit de verplaatsingen binnen Den Helder en alle verplaatsingen van en naar Den Helder.

Landelijk: zorgeloze mobiliteit voor alles en iedereen in 2050.
In 2030 een maximale CO₂-uitstoot van 25 Mton, 49% minder dan in 1990
In 2050 minimaal 95% minder CO₂-uitstoot dan in 1990

Lokaal: de meest fietsvriendelijke stad van Nederland worden
CO₂-uitstoot door vervoer van gemeentepersoneel in 2040 per 50% reduceren

4.2 Speerpunten

01
We verbeteren de leefkwaliteit door vitale en gezonde mobiliteit te stimuleren

02
We bevorderen de bereikbaarheid en toegankelijkheid voor onze bewoners en bezoekers

03
We benutten de bestaande infrastructuur optimaal door in te spelen op innovaties in slimme en duurzame mobiliteit

04
Het verminderen van de CO₂-uitstoot van verkeers-bewegingen van de gemeentelijke organisatie

4.3 Strategieën

01 We verbeteren de leefkwaliteit door vitale en gezonde mobiliteit te stimuleren

Den Helder wil minder autobewegingen in de binnenstad. Dat wil zeggen dat het niet de aanwezigheid van de auto is die de boventoon voert, maar juist die van fietsers en voetgangers. Ruimte creëren voor fietsers en voetgangers zal daaraan bijdragen.

Fietsen

De fiets is hét vervoermiddel om je te verplaatsen binnen de gemeente Den Helder. Het is een duurzaam alternatief voor de auto. Het is daarom belangrijk dat we de rode loper uitrollen voor de fiets. Dit betekent dat we gaan investeren in een goede kwaliteit van onze fietsnetwerken en het gebruik van de fiets onder onze inwoners en bezoekers actief stimuleren. De gemeente wil op verschillende facetten hiermee aan de slag gaan. We willen ons positioneren als de beste fietsstad van Nederland door aandacht te geven aan de kwaliteit van het gemeentelijk fietsnetwerk en de fietsvoorzieningen. Door middel van doorfietsroute en door de fiets een prominente plek te geven bij ruimtelijke ontwikkeling krijgt de fietser meer ruimte. Door te fietsen ontlasten we het milieu, bevorderen we de gezondheid van onze inwoners en bezoekers, wordt de bereikbaarheid verbeterd en houden we onze inwoners met weinig budget mobiel. Het stimuleren van het gebruik van de fiets heeft voor ons dan ook een hoge prioriteit.

Voetgangers

Voetgangers willen zich logisch en veilig kunnen verplaatsen. Net als fietsen is lopen de meest vanzelfsprekende, duurzame, gezonde en minst belastende wijze van verplaatsing. Concreet draagt het bij aan het verlagen van de verkeersdruk en het verbeteren van de verkeersveiligheid. Als dusdanig ligt er een opdracht voor de inrichting van de openbare ruimte. Om lopen te stimuleren zetten we in op de nabijheid, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van voorzieningen.

02 We bevorderen de bereikbaarheid en toegankelijkheid voor onze bewoners en bezoekers

Voorzieningen verdwijnen uit de nabijheid van inwoners. De bereikbaarheid van winkels, onderwijs en zorg staat onder druk voor de inwoners die buiten de binnenstad wonen. Vaak is er sprake van vergrijzing en soms bevolkingskrimp.

Openbaar Vervoer

Het openbaar vervoer (*hierna: OV*) sluit niet altijd goed aan op de behoefte van inwoners. Ze zijn dus grotendeels aangewezen op de auto. Als gemeente streven we naar een inclusieve samenleving. Dit betekent dat we willen dat het OV voor iedereen toegankelijk en bereikbaar is. Daarom ligt de opgave om in te zetten op het behoud van het OV in het centrum en aanbod te creëren op de minder bereikbare plekken. De gemeente zet daarom in op een kleinschaliger vraaggericht OV of doelgroepenvervoer voor gebieden die buiten de grenzen vallen van de directe omgeving van bushaltes. De bereikbaarheid met de trein is economisch nodig om banen te creëren en onze gelaagdheid van onze samenleving te verstevigen.

03 We benutten de bestaande infrastructuur optimaal door in te spelen op innovaties in slimme en duurzame mobiliteit

Deelmobiliteit

Deelmobiliteit is sterk in opkomst en vergroot de vrijheid in mobiliteit voor iedereen. We zien een verandering ontstaan van het bezit van vervoersmiddelen naar het gebruik ervan als service. De gemeente Den Helder omarmt deze ontwikkeling, want deelmobiliteit draagt bij aan de overgang naar vervoer dat een oplossing biedt voor duurzame problemen. Het bezit van auto's neemt af, mensen kiezen steeds vaker voor de meest efficiënte verplaatsing, het bezit van een voertuig wordt steeds minder belangrijk gevonden. De gemeente Den Helder zet zich in om deelfietsen en deelauto's te stimuleren voor haar inwoners en bezoekers.

Laadvisie

Door de energietransitie gaan we meer gebruikmaken van alternatieven voor fossiele brandstof. Ook in de gemeente Den Helder stijgt het aantal elektrische voertuigen. Hierdoor neemt het aantal elektrische laadpalen in de openbare ruimte toe. We verwachten dat deze trend zich doorzet; de komende jaren zal de elektrische auto steeds nadrukkelijker aanwezig zijn. Dit betekent dat we ook aandacht aan het opladen willen geven.

Parkeren

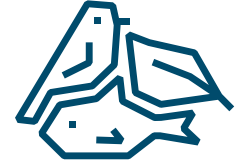
Parkeren is een belangrijk aandachtspunt binnen het thema duurzame mobiliteit. Het parkeervraagstuk biedt oplossingen die een bijdragen kunnen leveren aan het behalen van gestelde duurzaamheidsdoelstellingen. Met de juiste maatregelen kan parkeerplaats als een waterberging functioneren die piekbelasting opvangt en daarmee wateroverlast voorkomt.

04 Het verminderen van de CO²-uitstoot van verkeersbewegingen van de gemeentelijke organisatie

De pandemie heeft ertoe geleid dat we op een andere manier naar mobiliteit kijken. In plaats van mobiliteit alsmaar sneller en efficiënter te maken om de niet te stoppen mobiliteitsgroei te faciliteren, is het voorkomen van mobiliteit een belangrijk aspect geworden. We geven het goede voorbeeld door zo duurzaam mogelijk te handelen. Er valt nog veel duurzaamheidswinst te halen in het kader van dienstreizen. Hoe de verplaatsing richting het nieuwe stadhuis verloopt, wordt het komend anderhalf jaar gemonitord. Het station is niet ver weg en voor collega's die in de stad wonen, ligt het nieuwe stadhuis mogelijk op fietsafstand. Wanneer medewerkers naar kantoor komen stimuleren we zoveel mogelijk trein, auto en fiets.

5. Biodiversiteit

Biodiversiteit betreft alles wat groeit en leeft, flora en fauna binnen de gemeente Den Helder. Specifiek gaat het om de verscheidenheid aan inheemse plant- en diersoorten in een bepaald gebied. Deze verscheidenheid zegt iets over de gezondheid van een ecosysteem, waarin planten, dieren, micro-organismen en ook mensen leven. De gemeente Den Helder erkent dat het behoud van biodiversiteit bijdraagt aan zowel de intrinsieke waarde als de bijdrage die het levert aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De aanwezigheid van een zo groot mogelijke variatie inheemse soorten en de aanwezigheid van verbinding van deze soorten is hierbij essentieel. Nederland gaat voor natuurpositief. Wat betekent dat de overheid de opgave heeft om de biodiversiteit voor 2050 te herstellen en versterken. Als resultaat zijn de condities zodanig dat alle beschermde soorten en habitat in goede staat kunnen voortbestaan en tussentijds niet verslechteren. De gemeente Den Helder sluit zich hierbij aan.

5.1 Ambitie

Klimaatadaptieve inrichting en biodiversiteit vullen elkaar aan. In de praktijk blijkt dat de maatregelen die ingezet worden om klimaatkwetsbaarheden (zoals *wateroverlast*, *droogte* en *hittestress*) worden beperkt door meer groen toe te voegen rondom gebouwen en in de openbare ruimte. Echter, bij het maken van omgevingsplannen en verlening van vergunning ontbreekt het aan een bewuste keuze. De gemeente Den Helder heeft dus een duidelijke visie nodig op biodiversiteit en inzicht in welke maatregelen genomen kunnen worden om die gevarieerde en bewuste soortkeuze voor flora en fauna te maken. Daarom schets de Duurzaamheidsagenda de route die we willen nemen voor een gezondere leefomgeving voor mens, plant en dier.

Landelijk: in 2050 een 100% doelbereik van de Vogel- en Habitatrichtlijn in Nederland en een halvering van de ecologische voetafdruk

Lokaal: in 2040 willen we een toename van biodiversiteit in gemeente Den Helder

5.2 Speerpunten

5.3 Strategieën

01 Vergroten van het aaneengesloten leefgebied van inheemse soorten

De versnippering van natuurgebieden zorgt voor afname van de biodiversiteit. Een voorwaarde voor evenwichtige ecologische processen is een sterk, aaneengesloten leefgebied van inheemse soorten waarbij barrières verminderd worden. Bovendien draagt dit bij aan een leefomgeving met een gezonde variatie in biodiversiteit. Door de leefgebieden van inheemse soorten ruimtelijk met elkaar te verbinden, worden de migratiemogelijkheden voor planten en dieren verbeterd waardoor een veerkrachtige natuur ontstaat. Daarnaast stimuleren aaneengesloten netwerken een grotere ecologische waarde.

Het verwerven van inzicht in aanwezige (en beschermde) soorten is belangrijk om de soortenrijkdom te behouden. Door te benoemen wat nodig is om de soortgroepen en de bijbehorende leefgebieden duurzaam in stand te houden, wordt ook inzichtelijk wat de lokale kansen en bedreigingen zijn. Bovendien gaat de gemeente bij het onderhoud van haar openbaar groen rekening houden met de aanwezige biodiversiteit. Waar mogelijk zijn we terughoudend met maaien om planten en bloemen tot bloei te laten komen.

02 Verbeteren van (overige) omgevingskwaliteiten

Ook voor het behoud en versterken van de biodiversiteit is het landschap van groot belang. Soms versterken de verschillende functies elkaar maar er is ook sprake van concurrerende ruimteclaims voor de verschillende functies. Wij streven een ruimtelijk beleid na waarbij de claims op de ruimte vanuit de verschillende functies zoveel mogelijk worden verbonden. Door inzicht te verwerven van de omgevingskwaliteiten van onze groenblauwe structuren kunnen we de benodigde omgevingskwaliteiten vaststellen voor de doelsoorten ten aanzien van bodemgesteldheid, blootstelling aan wind; (kans op) droogte en wateroverlast, zoutgehalte; milieukwaliteit van water, bodem, lucht, trillingen, geluid en licht; type beplanting en beheer. Daarna worden de nieuwe groenblauwe structuren volgens de omgevingskwaliteiten van de doelsoorten ingericht en beheerd. Dit staat ook in verbinding met het nieuwe beleid: water en bodem sturend.

03 Vroegtijdige en integrale inbreng van biodiversiteit in ontwerpprocessen

Onze ambitie met betrekking tot biodiversiteit is hoog bij nieuwe ontwerpprocessen. In de toekomstige gemeentelijke ontwerpprocessen willen we de natuurbelangen beter inbedden. Dit vergt dat biodiversiteit als een essentiële factor wordt meegewogen bij de initiatieffase van ieder ontwerpproces, zodat het een onderdeel wordt van de projectdoelstellingen, processen en beleid. Kortom, door biodiversiteit en klimaatadaptatie standaard mee te nemen in het begin van plannen en projecten, worden koppelkansen herkend en verzilverd. Aan de andere kant, helpt biodiversiteit om de doelen van andere Big 5 te bereiken. Biodiversiteit is immers onlosmakelijk verbonden aan duurzame gebiedsontwikkelingen. Daarom wordt natuur inclusief ontwerpen in bestaande en toekomstige normeringsmiddelen verwerkt.

6. Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie ziet toe op de vermindering van de kwetsbaarheden van de fysieke leefomgeving voor de nadelige gevolgen die klimaatverandering met zich mee kan brengen zoals, wateroverlast, hittestress, droogte, verzilting en waterveiligheid. Het wordt steeds natter, warmer, er zijn langere droge periodes en de zeespiegel stijgt. Het KNMI heeft scenario's opgesteld die duidelijk maken dat we ons maar beter willen voorbereiden op extremere weersomstandigheden die kunnen leiden tot grote ruimtelijke, economische, ecologische en maatschappelijke impact. Het is dus duidelijk dat het thema klimaatadaptatie niet op zichzelf staat. Het is een complex en meervoudig vraagstuk dat raakvlakken heeft met verschillende sectoren, opgave en beleidslagen. Klimaatadaptatie vraagt dan ook om een andere aanpak dan die we gewend zijn.

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (2018) hebben gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk afspraken gemaakt over hoe ze Nederland klimaat- en waterbestendig in willen richten. Aan de hand van de 7 ambities (zie *figuur hieronder*) wordt de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de beperking van gevolgen bij overstromingen versnelt en geïntensiveerd.

7 ambities

voor een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland

6.1 Ambitie

Op nationaal niveau is de ambitie om in 2050 Nederland klimaatadaptief in te richten. Gemeenten hebben hierbij een belangrijke rol. Specifiek voor de gemeente Den Helder betekent dit dat we ons willen aanpassen aan het veranderende klimaat om grote schade aan gebouwen, infrastructuur, groen en gewassen tegen te gaan. In deze context omvat klimaatbestendigheid en waterrobuust de 5 kwetsbaarheden die al eerder zijn genoemd: wateroverlast, waterveiligheid, hittestress, droogte en verzilting. Hoewel klimaatadaptatie steeds urgenter wordt, is er nog geen concrete definitie van klimaatbestendig en water robuust. Duidelijke kaders, omschrijving van doelstellingen en uitgangspunten moeten nog voor de gemeente Den Helder worden geformuleerd. Dit is als activiteit in de Duurzaamheidsagenda opgenomen.

Het is onmogelijk en ook niet wenselijk om een complete blauwdruk voor de aanpak en uitvoering van klimaatadaptatie voor onze gemeente tot en met 2040 te maken. Dit betekent echter niet dat we niet de verplichting hebben om nu keuzes te maken voor de komende periode. Daarom wordt klimaatadaptatie in ons beleid en handelen verankerd

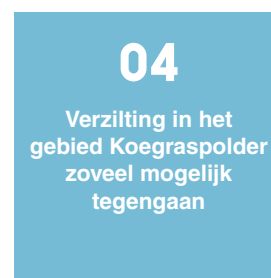
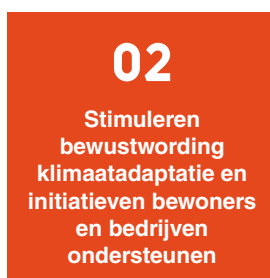

Landelijk: in 2050 Nederland klimaatadaptief ingericht

Lokaal: In 2040 is de gemeente Den Helder klimaatbestendig en waterrobuust ingericht

6.2 Speerpunten

6.3 Strategieën

01 Ontwikkelen van kennis over klimaatadaptatie

Op ambtelijk, management en bestuurlijk niveau wordt het bewustzijn, kennisniveau en de urgentie om klimaatadaptatie te verankeren, vergoot. Daardoor is de eerste stap om als organisatie uit te spreken dat we de klimaatadaptatieve ambities willen aanpakken en verwezenlijken. Hiervoor worden een aantal onderzoeken uitgevoerd om inzichtelijk te maken welke risico's de klimaatkwetsbaarheden met zich meebrengen en welke gebieden prioriteit worden. Er worden weloverwogen keuzes gemaakt over welke mate van overlast we tegen willen gaan en welke mate van overlast acceptabel is. Als resultaat hebben we een handelingsperspectief dat de gemeente inzicht biedt over welke opgaven binnen onze eigen invloedssfeer liggen om bepaalde kwetsbaarheden te voorkomen of reguleren. De andere kant van medaille is dat we in sommige gevallen overlast moeten accepteren.

02 Stimuleren bewustwording klimaatadaptatie en initiatieven bewoners en bedrijven ondersteunen

Binnen de woongebieden is het grootste deel van de grond in particulier bezit. Het is een publiek belang om inwoners en ondernemers te stimuleren om klimaatadaptief te handelen door bijvoorbeeld meer groen in en om hun gebouwen te realiseren, meer water vast te houden en/of af te koppelen. Als gemeente is het onze rol om te stimuleren en faciliteren door aan de ene kant voorlichting te geven over de kwetsbaarheden en welke risico's die deze met zich meebrengen en aan de andere kant financieringsmogelijkheden beschikbaar te stellen. Het doel is om initiatieven vanuit de samenleving te faciliteren.

03 Klimaatadaptatie verankeren in ons beleid en handelen

We onderkennen dat klimaatadaptatie raakvlakken heeft met andere beleidsvelden. Een integrale aanpak is daarom van belang zodat we steeds toekomstbestendige keuzes kunnen maken. In onze prestatieafspraken, ontwerpprincipes en contracten worden klimaatadaptatiedoelen als criteria standaard meegenomen. Daarbij creëren we hitteplannen en protocollen die we actief uitdragen naar inwoners, zorginstellingen, bedrijven en andere stakeholders. Het hitteplan draagt bij aan de gezondheidszorg voor onze kwetsbare groepen en helpt bij de voorkoming van de uitval van zorgvoorzieningen. Daarnaast zoeken we aansluiting bij verkeer in de openbare ruimte. Met name dat er ingezet wordt op waterdoorlatende verharding; het sturen en begeleiden van water via verharding en acceptatie van water op straat. Klimaatadaptatie is ook onlosmakelijk verbonden aan het thema biodiversiteit: welke groen biedt voldoende schaduw om hitte tegen te gaan is hierbij een belangrijke vraag.

04 Verzilting in het gebied de Koegraspolder zo veel mogelijk tegengaan

Verzilting is een toenemend probleem. De verwachting is dat de verzilting onder andere als gevolg van klimaatverandering zal toenemen en steeds grotere gevolgen zal hebben voor de landbouw, het milieu en het drinkwater. In het bijzonder is er voor het agrarisch gebied in de Koegraspolder het risico dat het waterpeil in de rivieren steeds verder zakt. Daardoor is er onvoldoende tegendruk om (zout) zeewater tegen te houden. We geven uitvoering aan het procesvoorstel zoals dit in de Startnotie Koegraspolder is vastgelegd. Concreet betekent dit dat we inzicht nodig hebben in de aanwezigheid en gevolgen van verzilting in het gebied Koegraspolder. Daarnaast zoeken we toenadering tot betrokken partijen om samen tot een oplossing te komen voor dit probleem.

7. Energietransitie

Onze energievoorziening verandert de komende decennia ingrijpend. Ruim 50 jaar geleden gingen we in Nederland massaal over van kolen op aardgas. Nu staan we aan de vooravond van een minstens zo ingrijpende verandering: van aardgas naar duurzame energie. Energietransitie is in beginsel een verzamelnaam voor de transitie van energieopwekking via fossiele brandstoffen (aardgas, steenkool, aardolie) naar duurzame bronnen zoals zon, wind, water, aardwarmte etc. Zoals bij elke transitie, hebben de vraagstukken die uit de energietransitie voortvloeien, ook grote maatschappelijke, financiële en ruimtelijke consequenties.

7.1 Ambitie

In het Klimaatakkoord is de nationale ambitie vastgelegd dat Nederland in 2050 de broeikasgasemissies wil verminderen met 95% ten opzichte van 1990. Om dit te bewerkstelligen ligt de opgave bij alle Nederlandse gemeenten om in 2030 samen 35 TWh per jaar aan hernieuwbare elektriciteit op land te produceren². Daarnaast wordt er verwacht dat in 2050 7 miljoen woningen en 1 miljoen gebouwen geïsoleerd en aardgasvrij worden gemaakt. De ambitie uit het Klimaatakkoord is om minimaal 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen te verduurzamen voor 2030³.

Op lokaal niveau streven we op de lange termijn (2040) naar een energieneutrale gemeente. Dit betekent dat alle energie die op het grondgebied van Den Helder wordt gebruikt, op een duurzame manier op ons eigen grondgebied wordt opgewekt. Dat is onze stip op de horizon. Naar verwachting leggen we hiermee de lat hoog. Om onze ambitie te bereiken, zetten we sterk in op energiebesparing, inclusief isoleren en ventileren, zowel bij huishoudens als bij bedrijven. Het resterende deel willen we het liefst opwekken op het eigen grondgebied. De vraag is echter in hoeverre dit haalbaar is: bijvoorbeeld gelet op het landschappelijke karakter van onze gemeente is er beperkte ruimte voor grote windturbines en de geringe controle die we hebben op de economische activiteiten van de Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Marine.

Landelijk: in 2050 zijn de Nederlandse broeikasgasemissies verminderd tot 95% ten opzichte van 1990

Lokaal: Den Helder is in 2040 100% energieneutraal

7.2 Speerpunten

01

Inzetten op energiebesparen en verduurzamen van woningen en bedrijven door inzicht, advies en financiële ondersteuning

02

Opwekken van duurzame energie en ontwikkeling van hernieuwbare bronnen faciliteren

03

Verminderen van gemeentelijk energieverbruik en verduurzamen gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed

² <https://www.regionale-energiestrategie.nl/Nieuws/1877814.aspx?t=35%2DTWh%2Dduurzame%2Denergie%2Dop%2Dland%2Din%2D2030%2Dbinnen%2Dbereik%2Ddankzij%2Dwerk%2Dvan%2Dregio's%2D>

³ <https://www.klimaatakkoord.nl/gebouwde-omgeving>

7.3 Strategieën

01 Inzetten op energie besparen en verduurzamen van woningen en bedrijven door inzicht, advies en financiële ondersteuning

Het besparen van energie is de eerste stap in de energietransitie. Energiebesparing zorgt ervoor dat er minder duurzame energieopwekking nodig is. Omdat grootschalige duurzame opwekmogelijkheden schaars en duur zijn en meer impact hebben op de omgeving, is het verstandig om te beginnen met energiebesparing. Ook voor de warmtetransitie is energiebesparing een belangrijk onderdeel. Een warmtebron met een lagere temperatuur vraagt om meer isolatie in de woningen. Energiebesparing focust zich vooral op isolatie van bestaande gebouwen zoals woningen, kantoren en bedrijfsgebouwen. Voor energiebesparing is er bewustwording, draagvlak en een handelingsperspectief nodig. Het doel is met name dat alle inwoners van de gemeente Den Helder zich bewust zijn van hun energieverbruik en aan de slag gaan om hun energieverbruik terug te dringen. Op termijn kunnen ze dan ook over stappen naar duurzaam opgewekte energie. Wij ondersteunen inwoners om hun woning te isoleren. Daarnaast zetten we ons in om doelgroepen die (*financieel*) achterblijven te helpen. We onderzoeken welke maatregelen nodig zijn om de benoemde doelgroepen te ontzorgen bij het verduurzamen van hun woning. Daarnaast blijven we de ontwikkelingen in de gaten houden en ondersteunen we lokale initiatieven.

Gebouwde omgeving

Binnen de duurzaamheidsopgave ligt de focus op het terugdringen en het verduurzamen van het energiegebruik binnen de gebouwde omgeving. Onder de woningvoorraad vallen onder andere de doelgroepen: particuliere woningeigenaren, VvE's, woningcorporaties en (*kleine en middelgrote*) verhuurders. De gebouwde omgeving krijgt na 2025 te maken met de verplichte inzet van een hybride warmtepomp. Deze verplichting heeft een groot effect op de warmtetransitie in de gebouwde omgeving. We bereiden gebouweigenaren voor door bewustwording, communicatie, advies en handelingsperspectief te bieden. Maar ook financiële ondersteuning, zoals de Woonlening.

Particuliere woningeigenaren

Woningeigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor de investeringen in de eigen woning en kunnen daar niet toe worden gedwongen. Als gemeente stimuleren we woningeigenaren om stappen te zetten in de verduurzaming van hun woning. De gemeente helpt woningeigenaren met het verduurzamen zodat de waarde van de woningen behouden blijft en de energielasten niet verder stijgen.

Woningcorporaties

In de Woonvisie is er ruimte geboden voor het experimenteren met nieuwe bouwmethoden, energievoorzieningen en NOM (*Nul-Op-Meter*) -woningen. Daarnaast zijn er prestatieafspraken gemaakt met corporaties om toe te werken naar een woningvoorraad die in 2040 100% energieneutraal is.

02 Opwekken van duurzame energie en ontwikkeling van hernieuwbare bronnen faciliteren

Onder energieopwekking verstaan we het vergroten van de hoeveelheid duurzame energie die in de gemeente Den Helder wordt geproduceerd. Het Rijk stelt gemeentes, waaronder Den Helder, verplicht om te participeren in de Regionale Energie Strategie. De mogelijkheid voor windenergie is in de gemeente Den Helder zeer beperkt vanwege de belemmeringen die de luchthaven en Defensie vormen. Onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn voor (*kleine*) windmolens. Daarnaast worden andere bronnen van duurzame energie verkent: zoals warmte uit de bodem, het water en de lucht, maar ook van de zon, restwarmte en biomassa.

Regionale Energie Strategie

In de Regionale Energie Strategie (*hierna: RES*) wordt aangegeven op welke wijze de gemeenten een bijdrage leveren aan de nationale doelen op het gebied van een duurzaam verwarmde gebouwde omgeving en de productie van duurzame elektriciteit. De RES 1.0 richt zich op de opgaven voor de sectoren 'gebouwde omgeving' en 'electriciteit'. In de RES zijn regionaal gedragen keuzes gemaakt voor de opwekking van duurzame elektriciteit, energiebesparing, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. De RES wordt uitgewerkt in een energiebesparingsplan, elektriciteitsplan, regionaal structuurplan warmte en infrastructureel plan. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat in uiterlijk 2030, Nederland 84 TWh aan elektriciteit moet hebben geproduceerd. De RES is geen doel op zich, eerder een beschrijving hoe we de landelijke ambitie gaan bewerkstelligen. De actiepunten die uit de RES voortvloeien worden in de komende jaren

uitgewerkt en uitgevoerd. We werken de kaders en mogelijkheden binnen de gemeente Den Helder nader uit. Zo wordt het steeds duidelijker waar de nadruk ligt en wat de impact is voor Den Helder. Daarnaast formuleren we een afwegingskader op basis waarvan grootschalige duurzame energieprojecten worden toe- of afgewezen. De voorwaarden omvatten eisen die betrekking hebben tot de ruimtelijke, technische, natuur en financiële vraagstukken. Het doel is om de verschillende aspecten van de Big 5 te betrekken. Dit afwegingskader wordt gebruikt om aanvragen van o.a. ontwikkelaars te toetsen.

Transitievisie Warmte

Gemeenten zijn in het Klimaatakkoord aangewezen als de regisseurs van de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. De Transitievisie Warmte (*hierna: TVW*) geeft een doorkijk naar wat er in de gemeente Den Helder gaat gebeuren de komende dertig jaar. Inwoners en bedrijven weten daardoor op hoofdlijnen waar ze aan toe zijn, en kunnen beslissingen over hun woning hierop afstemmen. Er zijn wijken geselecteerd die kansrijk zijn om als eerste van het aardgas af te gaan of waar grote besparingskansen liggen. Voor deze wijken worden de komende jaren Wijkuitvoeringsplannen gemaakt. Hierin worden de plannen concreter, en zal per wijk, buurt of zelfs per huishouden worden gekeken wat er mogelijk is. Deze uitvoeringsplannen maken we samen met bewoners en andere betrokkenen.

03 Verminderen van gemeentelijk energieverbruik en verduurzamen gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed

De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld in de energietransitie. De verduurzaming van het gemeentehuis en het besparen van energie bij de openbare verlichting zijn daar goede voorbeelden van. Tegelijkertijd ligt er nog een grote opgave voor de verduurzaming van ons eigen vastgoed, die deels zelfs wettelijk verplicht is. Panden zijn energielabel plichtig als ze bijvoorbeeld de functie van kantoor, bijeenkomst of winkelfunctie hebben en als ze verhuurd zijn. In het Vastgoedbeleid van de gemeente Den Helder wordt gestreefd om de verduurzaming van de volledige kernportefeuille vastgoed naar energielabel B te versnellen. Gemiddeld heeft de kernportefeuille nu al een energielabel B. Voor onze nieuwbouw willen we in plaats van BENG (*Bijna Energie Neutrale Gebouwen*) liever ENG (*Energie Neutrale Gebouwen*). We gaan bij bestaand vastgoed gebruikmaken van koppelkansen. We gaan CO₂-reductie indien nodig boven financiële rendabiliteit plaatsen en investeren in nieuwe technologieën⁴. De afgelopen jaren zijn we ook aan de slag gegaan om onze CO₂-voetdruk inzichtelijk te maken en te verminderen. Aan de hand van de CO₂-prestatieladdermethodiek wordt op een gestructureerde manier inzicht verkregen in de CO₂-uitstoot van de gemeentelijke organisatie. De methodiek levert een ladder van structurele energie- en kostenbesparing op voor de gemeentelijke organisatie. De gemeente heeft als doel om per jaar 5% energiebesparing op de openbare verlichting te realiseren. Door verduurzaming van de openbare verlichting in de hele gemeente wordt een bijdrage geleverd aan deze ambitie⁵.

CO₂-prestatieladder

Gemeente Den Helder heeft zich verbonden aan de CO₂-prestatieladder. Dit betekent dat de emissiestromen binnen de eigen organisatie in kaart worden gebracht en dat deze actief worden verminderd. Daarmee is de organisatie aan de slag met inzicht, reductie, transparantie en deelname van initiatieven op het gebied van CO₂-reductie (trede 3 van de 5 treden van de CO₂-prestatieladder). De investeringen in CO₂-reductie verdienen zich (*deels*) terug met lagere energiekosten, materiaalbesparing en innovatiewinst. De locaties die worden meegenomen zijn de werklocaties (*Willemsoord 66 en 72*), de gemeentewerf (*Ambachtsweg 25*), gemeenschappelijke regelingen waaronder Willemsoord B.V., Luchthaven Den Helder B.V. en Port of Den Helder. Ook worden materiële bezittingen zoals (*maatschappelijk*) vastgoed, wagenpark, machines, openbare verlichting, pompen en gemalen meegerekend. De emissiestromen die worden bekeken zijn gas, brandstof van wagenpark, brandstof van materieel, elektra en zakelijke kilometers.

De doelstellingen van de CO₂ prestatieladder zijn dat de gemeentelijke organisatie in 2026:

- 53% minder CO₂ wil uitstoten ten opzichte van 2018
- 40% minder energie wil verbruiken dan 2028

Ieder jaar wordt een rapportage opgesteld met een update van de stand van zaken van het voorafgaande jaar. Ook vinden er een interne- en externe audit plaats die uiteindelijk worden getoetst door een certificeringsbureau om als gemeente Den Helder het certificaat te behouden voor het opvolgende jaar. Door ons te verbinden aan de CO₂-prestatieladder heeft gemeente Den Helder een beter inzicht in haar energieverbruik. Daarmee is het eenvoudiger om maatregelen te bedenken en verbeterlagen te maken om te besparen op de plekken waar de meeste winst te behalen valt.

⁴ Notitie Vastgoedbeleid Den Helder 2022-2024

⁵ Raadsinformatiebrief: Behandeling Motie versneld verduurzamen vastgoed & amendement 5% energiebesparing gemeentelijke organisatie (zaaknummer: 2020-028636)6 Voornamelijk veldverlichtingen. Binnensportparken zijn eigendom van de gemeente <https://gemeenteraad.denhelder.nl/Documenten/bijlage/Notitie-vastgoedbeleid.pdf>

Tot en met 2023 zijn er grote besparingen gerealiseerd op het gebied van gas en elektra door de bouw van het nieuwe gemeentehuis. Daar wordt nu namelijk geen gas meer verbruikt. Ook zijn er zonnepanelen geplaatst en is het brandstofverbruik verminderd doordat het wagenpark volledig elektrisch is geworden. Daarnaast is er de laatste tijd veel ingezet op elektrisch handmaterieel. Ook is het elektriciteitsverbruik gereduceerd omdat er over is gegaan op groene stroom, daarvan is de CO₂-uitstoot in dit rekenmodel nul.

Alles wijst erop dat de doelstellingen van 2023 gehaald gaan worden en daarom is de doelstelling iets aangepast om toch ambitieus te blijven. Daarbij kijken we op welke andere posten nog gereduceerd kan worden. Voor deze nieuwe, of vernieuwde, maatregelen staan de komende tijd verschillende meetings gepland met betrokken adviseurs en medewerkers.

Maatschappelijk Vastgoed

Naast het gemeentelijk vastgoed bestaat er vastgoed waarvan de gemeente niet direct eigenaar is, maar dat wel de publieke zaak dient. In het kader van deze Duurzaamheidsagenda wordt maatschappelijk vastgoed gedefinieerd als: gebouwen met publieke functie die (*gedeelte*lijk) met publieke middelen vanuit de gemeente Den Helder wordt bekostigd. Dit betreft sportaccommodaties, onderwijshuisvesting, buurt- en wijkhuizen. Samenwerking is nodig tussen de gemeente en de beheerders om de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed te verwezenlijken. Het doel is om tot een besluit te komen over de planning voor renovaties gericht op het behalen van de duurzaamheidsambitie en wie waar verantwoordelijk voor is.

Sportaccommodaties

Voor de sportaccommodaties, met name de binnensportaccommodaties en sportvereniging met eigen accommodatie die niet onder de eigendom van de gemeente vallen, ligt de opgave om verduurzaming te stimuleren. Dit sluit aan bij de ambities die zijn vastgesteld door het Rijk waarin de overheid en sportvereniging de opgave krijgen om alle sportaccommodaties in 2050 CO₂-vrij te maken. De gemeentelijke buitensportparken en de gemeentelijke gymzalen zijn al voor zover het mogelijk is verduurzaamd.

Onderwijshuisvesting

Hoewel het onderhoud en in stand houden van de schoolgebouwen voor rekening en risico van de scholen is, ligt hier ook een duurzaamheidsopgave. In het Integraal Huisvestingsplan is opgenomen dat bij renovatie of (ver)nieuwbouw op het normbedrag een bedrag van € 250 per m² wordt toegevoegd voor verduurzamen⁶.

Buurt- en wijkhuizen

Buurt- en wijkhuizen zijn eigendom van de Stichting Vastgoed Buurtcollectief of van het buurthuis zelf. Als overheid kunnen we alleen verduurzaming van de gebouwen stimuleren. We delen kennis over best practices en geven informatie over financieringsmogelijkheden.

Bedrijven(terreinen)

Bedrijventerreinen bieden belangrijke kansen bij de verwezenlijking van onze duurzaamheidsambitie. Op bedrijventerreinen is vaak veel dakoppervlak voor zonnepanelen beschikbaar. De terreinen kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden om (kleine) windmolens te plaatsen. Echter, lang niet alle ondernemers zijn eigenaar van de panden of de gronden waar ze ondernemen, waardoor de fiscale aspecten van het opwekken van eigen energie anders werken.

Er zijn verschillende wettelijke verplichtingen voor energiebesparing bij bedrijven en kantoren. Zo dienen bedrijven energiebesparende maatregelen te treffen die zich binnen vijf jaar terugverdienen. En kantoren moeten sinds januari 2023 energielabel C hebben. We willen dat ondernemers in de gemeente Den Helder zich meer bewust zijn van duurzaam ondernemen en daar ook naar handelen. We helpen de bedrijven door te adviseren over welke maatregelen ze kunnen treffen en welke subsidies er mogelijk zijn. In Noord-Holland Noord worden enthousiaste ondernemers geholpen en twijfelaars over de streep getrokken met informatie en voorbeelden hoe zij energie kunnen besparen of opwekken. De beschikbare informatievoorziening heeft als doel om ondernemers te ondersteunen bij het voorbereiden op een duurzame en aardgasvrije toekomst⁷. In opdracht van de provincie Noord-Holland onderzoekt het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (ONHN) de mogelijkheid om samen met De Kop gemeenten en ondernemersverenigingen een Regionaal Energieloket voor Bedrijven op te richten, ook wel een 'Ondernemersloket'.

⁶ Voornamelijk veldverlichtingen. Binnensportparken zijn eigendom van de gemeente

⁷ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/wetten-en-regels-gebouwen/energielabel-c-kantoren>

7.4 Ontwikkelingen in energietransitie

De energietransitie is behalve een verduurzamingsopgave ook een ruimtelijke en economische opgave. Het vergt immers ingrepen in de leefomgeving, woningen en gebouwen. Denk aan het isoleren van woningen en gebouwen, de aanleg van leidingen voor een collectieve warmteoplossing, en het realiseren van zonneparken. Zodoende heeft de energietransitie raakvlakken met opgaven vanuit andere domeinen zoals ruimtelijke ordening, stedelijke ontwikkeling, lokale economie, biodiversiteit en landelijke gebied. Energietransitie raakt ook het sociaal aspect aan wegens thema's zoals betaalbaarheid van energie en woningaanpassingen, en het draagvlak voor ruimtelijke ingrepen. Daarnaast zijn niet alle technieken direct vanaf dit moment in te zetten en schaalbaar. Dit hangt af van diverse factoren, zoals draagvlak, de snelheid van innovaties, de beschikbaarheid van subsidieregelingen, financieringsmogelijkheden en de benodigde wet- en regelgeving. Daarom is het bij de uitvoering van het beleid belangrijk om de juiste balans te vinden tussen voorbereiding op de toekomst en het goed managen van de huidige technieken. Er zijn ruimtelijke randvoorwaarden nodig waarbinnen de ontwikkelingen van hernieuwbare energie in onze gemeente worden toegestaan. Dit doen we met alle betrokken partijen om een balans tussen de ambities van de energietransitie, natuurwaarden en leefbaarheid te creëren.

Netcongestie

Een andere ontwikkeling binnen de energietransitie zijn de toenemende netcongestie problemen. Het probleem ontstaat wanneer de vraag naar transportcapaciteit van elektriciteit groter is dan de capaciteit van het net. Dit betekent dat de vraag en aanbod van elektriciteit elkaar conflicteren en dus de transportschaarste steeds groter wordt⁸. De oorzaak kent meerdere factoren: enerzijds is de energietransitie in volle gang. Er zijn overal nieuwe initiatieven om elektriciteit duurzaam op te wekken. Anderzijds, heb je te maken met verouderde wet- en regelgeving, trage vergunningstrajecten, gebrek aan technisch personeel en lange levertijden voor materialen. Hierin ligt ook een opdracht voor gemeente Den Helder. We maken inzichtelijk wat de netsituatie is binnen onze gemeente; technische oplossingen faciliteren en stimuleren door binnen ons bevoegd gezag de wet- en regelgeving aan te passen. Daarnaast helpt het om ruimtelijke ontwikkelingen zo te plannen dat de beschikbare netcapaciteit efficiënt benut wordt. Dit betekent dat er nauwe samenwerking noodzakelijk is tussen de gemeente, netbeheerder en initiatiefnemers.

Waterstof

Den Helder kan de komende jaren een aantal ontwikkelingen verwachten op gebied van hernieuwbare energie. Een belangrijke ontwikkeling voor Den Helder is waterstof. Het is hierbij belangrijk om te benoemen dat waterstof op zichzelf geen bron van duurzame energie is, maar een energiedrager. Vrijwel alle waterstof die nu in Nederland wordt geproduceerd, is gemaakt van aardgas, waardoor CO₂ vrijkomt. Waterstof zonder CO₂-uitstoot opgewekt door wind of zon is voorlopig schaars en daarom duur. Waterstof gaat daarom vooral nodig zijn voor groot transport en industrie. Het is dus niet de verwachting dat waterstof een grote rol gaat spelen als vervanger voor aardgas in de gebouwde omgeving. Vanuit de Regio Deal Maritiem Cluster werken we aan verschillende waterstofprojecten. Deze zijn onderdeel van het bredere waterstofprogramma Noord-Holland Noord (NHN). De ambitie is dat de regio NHN de waterstof hub van Nederland wordt. Den Helder heeft hierbinnen een grote rol, zowel voor productie van waterstof als aanlanding en doorvoer van waterstof vanaf de Noordzee naar de rest van Nederland. Een van de ontwikkelingen is het project H2 Gateway, de blauwe waterstoffabriek. En dan is er nog het project in de haven om te verduurzamen met behulp van waterstof, zoals de walstroomvoorzieningen en het bunkeren van waterstof in de haven. Dit biedt kansen om de energietransitie te verbinden met ontwikkelkansen voor onze bedrijven en lokale economie. Er zijn randvoorwaarden nodig waarbinnen de ontwikkeling van hernieuwbare energie in onze gemeente wordt toegestaan.

Verkenning soorten alternatieve energie

In de duurzaamheidsambities van de huidige coalitie (2023-2026) worden geen opties voor alternatieve bronnen van energie uitgesloten. Daarmee staat deze coalitie open voor ontwikkelingen op het gebied van thorium en zogenoemde small modular reactors (SMR's). Hoewel dit geen ontwikkeling op de korte termijn is, ziet de coalitie potentie voor de lange termijn.

In deze coalitieperiode wordt dan ook verkennend onderzoek gedaan naar voor- en nadelen en zelfs naar haalbaarheidsonderzoeken waarbij onderzocht wordt of deze regio geschikt is om een rol te spelen in het opwekken van kern energie.

⁸ Die schaarse capaciteit wordt verdeeld volgens het molenaarsprincipe: wie het eerst komt, wie het eerst maait. Netbeheerders moeten aanvragen op volgorde van binnenkomst behandelen en mogen niet wegen hoe nuttig ze zijn of hoe goed ze binnen gemeentelijk beleid passen.

Energievisie

Den Helder is benaderd door een aantal initiatiefnemers die voornemens zijn een aantal relatief grote energie gerelateerde projecten te realiseren waaronder één of meerdere zonneparken, een vergistingsinstallatie voor groen gas, een SMR en opslag van elektriciteit in een batterij. Maar ook de aanlanding van wind op zee, de productie van waterstof en het hoogspanningsnet (380 kV) hebben invloed op de positie van de gemeente Den Helder in de regio. De gemeentelijke energietransitie kan niet los worden gezien van ontwikkelingen in de regio. De gemeente kan in de toekomst immers zowel een importeur als exporteur worden van schone en duurzame energie.

Deze en andere mogelijkheden vereisen een principieel besluit over de positie die de gemeente Den Helder wil innemen op het gebied van energie opwek, energie opslag en energie omzetting. Deze initiatieven richten zich merendeels op de logistieke hub Kooypunt/Kooyhaven. Dat betekent dat dezelfde (*schaars*) beschikbare gronden tot op zekere hoogte dezelfde markten bedienen. Er is echter geen (*in*)formeel kader op basis waarvan de gemeente de plannen kan beoordelen op wenselijkheid en vanuit een energetisch perspectief overeenstemming met het ruimtelijk beleid of de omgevingsvisie.

Er is een integrale breed gedragen gemeentelijke strategische energievisie nodig met de volgende doelstellingen:

- Het bepalen van de toekomstige energievraag van de gemeente (*vraagkant*).
- Het bepalen van het realistische techno-economische potentieel van de verschillende schone, dan wel duurzame energie opties (aanbodkant).
- Door beiden te combineren, één of meerdere transitietrajecten te bepalen die zouden kunnen leiden tot energieneutraliteit.
- Het vaststellen van de gewenste positie vanuit een energetisch perspectief van de gemeente in de regio (*i.e. Kop van Noord-Holland*).
- Een kader op te stellen dat aangeeft welke argumenten de gemeente hanteert om bepaalde ontwikkelingen wel of niet te ondersteunen.

Dit en andere zaken wordt uitgewerkt in een aantal deelstudies. De inzichten worden in 2024 afgestemd met partijen waaronder het havenbedrijf, Defensie, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, provincie Noord-Holland en regio gemeenten.

8. Circulaire samenleving

De overgang naar een circulaire samenleving is een belangrijk thema dat aandacht krijgt in de Duurzaamheidsagenda. Deze omschakeling is niet alleen noodzakelijk, ze biedt ook kansen. De lineaire en circulaire economie staan in schril contrast met elkaar. In een lineaire economie worden grondstoffen omgezet in producten die aan het einde van hun levensduur worden vernietigd. Aan het begin vormen grondstoffen de input, vervolgens wordt het product gemaakt en afgeleverd bij de klant en tenslotte blijft er aan het einde van de keten afval over. In tegenstelling daarmee, draait een circulaire economie om het duurzame hergebruik van grondstoffen en materialen. Afval wordt grondstof en kringlopen worden gesloten. De centrale vraag is niet meer hoe willen we ons afval slimmer gebruiken? De focus verschuift naar:

- het voorkomen van afval;
- het zo goed mogelijk scheiden van afval zodat het hergebruikt kan worden;
- het zoveel mogelijk benutten van materialen uit de eigen regio;
- het beperken van het gebruik van fossiele (brand-)stoffen;
- zuinig omgaan met water en het slim ontwerpen van gebouwen en producten.

8.1 Ambitie

Circulaire samenleving is anders dan alle andere thema's, omdat dit thema in Den Helder nog in de kinderschoenen staat. Er is tot nu toe geen ambitie geformuleerd of doel vastgesteld dat een kader vormt voor hoe we circulariteit vorm willen geven voor de toekomst. Voor dit thema wordt gekeken naar wat er nodig is om een realistische ambitie te vormen. De medewerkers van de gemeente Den Helder nemen waar dat kan initiatief om circulariteit te integreren in hun projecten en werkzaamheden. In de lokale context wordt circulariteit breder getrokken dan economie. Het is de samenleving die centraal staat om het belang van de inwoners en ondernemers van de gemeente Den Helder als onderdeel van deze transitie te benadrukken. In Den Helder spreken we daarom van een circulaire samenleving. Waarbij we duidelijk hebben welke grondstoffen we bezitten, hoe ze met elkaar in verbinding staan en welke invloed we kunnen uitoefenen om efficiënt gebruik van grondstoffen te stimuleren.

We ambiëren om in 2040 onze kringlopen gesloten te hebben. Dit betekent dat nieuwe producten zo worden vormgegeven dat ze onze grondstoffen zo min mogelijk uitputten en herbruikbaar zijn. We beginnen met het beperken van de volgende sectoren: afval, bouw, dienstensector en eigen organisatie.

Landelijk: een volledig circulaire economie in Nederland in 2050

Lokaal: in 2040 zijn onze kringlopen gesloten

8.2 Speerpunten

8.3 Strategieën

01 Ontwikkelen van vakkennis over grondstofstromen

Circulaire samenleving is een relatief nieuw thema voor de gemeente Den Helder. Het is daarom van belang dat we de kennis in onze organisatie vergroten. Deze kennis is er voor de interne organisatie en idealiter ook voor onze partners in de stad. Het delen van kennis draagt bij aan het creëren van bewustwording, wat een noodzakelijk onderdeel is van de transitie. De komende jaren streven we ernaar om inzicht te krijgen in wat voor stromen we als gemeente en gemeentelijke organisatie zelf produceren en hoe we deze kringlopen (*zoveel mogelijk*) kunnen sluiten. Tenslotte sluiten we aan bij regionale en landelijke kennisnetwerken om geïnspireerd te blijven en samen op te trekken met trendsetters.

02 Circulaire samenleving onderdeel maken van gemeentelijk beleid

We zien dat circulaire activiteiten nog niet altijd in verbinding staan met elkaar en vaak vrijblijvend zijn. Een circulaire samenleving heeft invloed op alle beleidsvelden van de gemeente. Al deze beleidsvelden werken idealiter vanuit een samenhangende visie en strategie om invulling te geven aan het groeiproces. In Den Helder wordt circulariteit vaak pas als eis meegenomen bij de aanbesteding en inkoop van een project, terwijl bij de start en het ontwerp al keuzes gemaakt worden die van invloed zijn op de mogelijkheden later in het proces. Daarom is een integrale aanpak van belang om het circulaire denken te verankeren in onze organisatie. Dit zorgt voor minder versnippering van kennis en ontstaat er meer samenhang tussen de projecten. Concluderend: een integrale aanpak helpt om in een project of proces de ambitie en kansen voor een circulaire samenleving in beeld te brengen en te prioriteren. Daarvoor worden vooraf de ambities ten aanzien van circulaire samenleving concreet en haalbaar vertaald in beleid en projecten. Daarnaast willen we inzichtelijk maken wat de verschillende obstakels zijn waardoor niet voor circulariteit kan worden gekozen.

03 Bevorderen van samenwerking met de markt en circulariteit bij ondernemers en inwoners stimuleren

Voordat gemeente Den Helder een ambitie vaststelt consulteren we de markt op kansen en de rolverdeling. Veel bedrijven zijn al bezig om hun productieproces te verduurzamen. Ze zijn zich bewust van de noodzaak om te overleven en worden ook intrinsiek gemotiveerd. We faciliteren het circulaire proces dat de lokale ondernemers doorlopen door uitwisseling van lokale reststromen aan te moedigen en ondernemers te inspireren om samen te werken. Daarnaast stellen we ons open voor nieuwe initiatieven en innovatieve ondernemers die zich in Den Helder willen vestigen. Samen met de ondernemers bespreken we welke belemmeringen de gemeente eventueel kan wegnemen en wat de hulpvraag is. Bovendien betrekken we de brancheverenigingen en lokale ondernemersvereniging hierbij. Ten slotte faciliteren we onze inwoners om hun afval op de juiste manier te scheiden en grondstoffen zo zuiver mogelijk aan te bieden.

9. Communicatie en participatie

In het eerste hoofdstuk schreven we al dat brede bewustwording rondom de 5 thema's grote aandacht heeft in gemeente Den Helder. De ambities, speerpunten en strategieën bepalen de programmatische aanpak van duurzaamheid de komende jaren. Met een ondersteunende kernboodschap als vast onderdeel van de communicatie kunnen we collega's en samenleving in gemeente Den Helder op herkenbare wijze informeren en enthousiasmeren over de uiteenlopende onderdelen van ons duurzaamheidsbeleid. Elk van de onderwerpen vraagt op zijn eigen manier om het beïnvloeden van kennis, houding en waar mogelijk gedrag, voor de succesvolle uitvoering van het programma.

9.1 Duidelijke boodschap

Het risico van communicatie op het niveau van activiteiten is dat de boodschap versnipperd raakt en dat inwoners en bedrijven door de bomen (*de activiteiten*) het bos (*de hoofdboodschap*) niet meer zien. In de communicatiestrategie definiëren we een duidelijke hoofdboodschap, waar telkens verschillende deelboodschappen onder gehangen kunnen worden. Vanuit de verschillende activiteiten kan op de hoofdboodschap aangesloten worden. Voorbeeld van een hoofdboodschap zou kunnen zijn "Op weg naar een duurzaam Den Helder". Vanuit activiteiten kan op een dergelijke hoofdboodschap worden aangesloten "We helpen u om uw tuin te vergroenen".

9.2 Communicatiekanalen

Gemeente Den Helder heeft eigen communicatiekanalen, zoals onze website www.denhelder.nl, het wekelijkse op vrijdag verschijnende Nieuwsblad van Den Helder met daarin ons Stadsnieuws en sociale media kanalen op Facebook, X (*voorheen Twitter*), Instagram en het meer zakelijke LinkedIn. Elk medium heeft zijn eigen attentiewaarde, allemaal zeer herkenbaar onder naam en huisstijl van gemeente Den Helder.

Nieuwsbrief energie besparen

In juni 2023 is de eerste nieuwsbrief over energie besparen verspreid. De nieuwsbrief wordt drie keer per jaar verspreid. De nieuwsbrief is vooral gericht op particuliere woningeigenaren.

9.3 Communicatiemiddelen

We streven naar een herkenbare stijl. Die stijl moet passen bij andere gemeentelijke communicatie. Dat geldt niet alleen voor de vormgeving, maar ook voor de inhoud. Soms worden externe partijen ingehuurd voor *nét* dat beetje meer in de communicatie. Denk aan onderwerp-specifieke films en fotografie, infographics en opvallende advertenties via gespecialiseerde bureaus in reclame en/of gedragsverandering. Afdeling Repro biedt ondersteuning bij het beoordelen van de opmaak. Recente uitingen die onlangs zijn verschenen zijn ansichtkaarten, advertenties en de energie-bespaarkrant.

9.4 Participatie

Projecten starten met een goede analyse van de doelgroepen en samenwerkingspartners. Zij worden meegenomen in het traject van initiatief, afstemming, realisatie en uitvoering. Per stakeholder wordt de rol bepaald (*meeweten, meedenken, meewerken, meebepalen*). Als belangrijke externe stakeholders worden genoemd: Duurzaam Bouwloket, Energiecoöperaties, woningcorporaties (*waaronder Woningstichting Den Helder en Woontij*), Huisvuil Centrale Alkmaar, Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, Rijkswaterstaat, netwerkbeheerders (*waaronder Liander en TenneT*), Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, provincie Noord-Holland, Rijk, Koninklijke Marine, Defensie, Den Helder Airport en Port of Den Helder, NAM, bewoners(-*verenigingen*), ondernemers(-*verenigingen*). Verder nodigen de 5 thema's uit om natuur- en milieueducatiecentrum De Helderse Vallei en Citymarketing te betrekken bij de projecten.

Ingesprek.denhelder.nl

Per project of activiteit wordt zorgvuldig overwogen om bewoners en ondernemers te laten meeweten, meedenken, meewerken of meebepalen via ons participatieplatform ingesprek.denhelder.nl. In samenspraak met de afdeling communicatie kunnen verschillende tools worden ingezet. Een voorbeeld is de vragenlijst met stellingen die gebruikt is bij het opstellen van de Duurzaamheidsagenda. De resultaten zijn opgenomen in bijlage 4.

Taskforce Duurzaamheid

In het Coalitieakkoord 2022-2026 is opgenomen dat er een Taskforce wordt opgericht met bewoners, deskundigen en ondernemers. De reden hiervoor is dat de overheid niet alleen tot oplossingen kan komen in de opgave van de energietransitie. Samenwerking is nodig. De Taskforce helpt mee bij het bedenken van innovatieve oplossingen. Hierbij gaat het gevraagd en ongevraagd de raad en het college adviseren over het duurzaamheidsvraagstuk. De focus ligt daarbij met name op de middellange en langere termijn.

- Er wordt financiële ruimte gereserveerd om innovatieve oplossingen tot uitvoering te kunnen brengen.
- De taskforce wordt een onafhankelijk orgaan dat raad en college van concrete adviezen voorziet.

Het oprichten van een Taskforce is een van de activiteiten die onderdeel uitmaakt van de Duurzaamheidsagenda. Een Taskforce kan vele verschillende vormen aannemen en wordt zorgvuldig vorm gegeven waarbij de bezetting, taken en verantwoordelijkheden vooraf zijn bepaald. Een voorstel hiervoor wordt na vaststelling van dit Programma voorbereid en aangeboden aan het college waarna de raad wordt geïnformeerd.

Breng ook uw energierekening omlaag!

Vraag de bespaaradviseur op de koffie

Heel informatief en toch voordelig, onafhankelijk en vrijblijvend.

gemeente DEN HELDER

Meer weten over energiezuinig wonen?

Steeds meer mensen maken hun woning energiezuiniger. Zodat het minder tocht of sneller warm wordt in huis. Omdat het beter is voor het milieu. Of gewoon om hun energierekening te verlagen.

Meer weten over de weg te helpen
 U bent de punt op verschillende manieren energiezuiniger maken. Dit vergt in elk geval u het brede of welke data? Wat kost het? En de maat heeft invloed op de kosten die het kost om dit op te lossen te betalen. Wij helpen u graag op weg met informatie om alle alternatieven te bekijken. En over wat u mogelijk kunt doen. De verschillende pakketten kost u verschillend en advies krijgen. Besluit u nu of later mogelijk.

Vraag gratis advies aan het Duurzaam Bouwteam
 Bent u op zoek naar een betrouwbare adviseur? Of wilt u meer weten over advies en maatregelen? Het Duurzaam Bouwteam kan u helpen met advies en maatregelen voor energiezuiniger wonen. Het Duurzaam Bouwteam is een samenwerking met diverse energiepartners (zoals) voor energiezuiniger wonen. Kijk hier voor op www.duurzaambouwteam.nl/contact of bel naar 020 228 2000.

Infoavond
 Het is nu mogelijk om het Duurzaam Bouwteam een afspraak te maken voor advies en maatregelen voor energiezuiniger wonen. Het Duurzaam Bouwteam is een samenwerking met diverse energiepartners (zoals) voor energiezuiniger wonen. Kijk hier voor op www.duurzaambouwteam.nl/advies.

Infoavond
 Het is nu mogelijk om het Duurzaam Bouwteam een afspraak te maken voor advies en maatregelen voor energiezuiniger wonen. Het Duurzaam Bouwteam is een samenwerking met diverse energiepartners (zoals) voor energiezuiniger wonen. Kijk hier voor op www.duurzaambouwteam.nl/advies.

gemeente DEN HELDER

Vacature Energiecoach (24 uur per week)

Voor de gemeente Den Helder zijn wij opzoek naar een energiecoach. Als energiecoach kom je bij de inwoners van de gemeente Den Helder thuis die een laag inkomen hebben en het huis kunnen verduurzamen.

Wat ga je doen

- Je voert gesprekken met de inwoners en adviseert hen over energiebesparende middelen
- Je geeft de inwoners inzicht in hun energieverbruik en adviseert hen over mogelijke energiebesparende maatregelen
- Je brengt de energiebesparende middelen in de woning aan

Wat bieden wij

- Een arbeidsverhouding van 24 uur per week, voor ongeveer 26 weken
- Een bruto salaris per maand van € 2170,-
- Een opleiding tot energiecoach, deze opleiding duurt drie- en een-half dag

gemeente DEN HELDER

Wilt u ook eens gluren bij uw burens?

Kijk dan op maandagavond 23 oktober om 20:00 uur binnen in het duurzame huis van een buurtgenoot!

Omdat het nu is om energiezuiniger, duurzaam of zelfs energiepositief te worden. Tijdens een online voorstelling wordt u begeleid door de buurtgenoot die u wilt bezoeken.

Na afloop kunt u al uw vragen (online) stellen aan de buurtgenoot en ook onafhankelijke energieadviseurs. Het is een duurzame bijeenkomst! Laat u zien inspannen en gluur mee!

Meld u aan voor de livestream via www.duurzaambouwteam.nl/programma-noordkop

gemeente DEN HELDER

Wat vragen wij:

- Je hebt een MBO werk- en denkbare
- Je hebt uitstekende communicatieve vaardigheden
- Je beschikt over een representatief voorkomen
- Je bent in staat om zelfstandig te kunnen werken
- Je gaat discreet om met vertrouwelijke informatie

Kijk voor meer informatie op: www.denhelder.nl/vacature

gemeente DEN HELDER

[Facebook](https://www.facebook.com/denhelder) | [Instagram](https://www.instagram.com/denhelder) | [LinkedIn](https://www.linkedin.com/company/denhelder) | [YouTube](https://www.youtube.com/channel/UC...)

10. Programma begroting en middelen

10.1 Programma begroting

Voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid zijn meerdere geldstromen beschikbaar. Zowel vanuit het Rijk, als door de provincie, zijn er regelingen en subsidies beschikbaar gesteld waar de gemeente Den Helder aanspraak op heeft gemaakt. De gelabelde middelen zijn voor meerdere jaren toegezegd met elk eigen verantwoordingsregels en eigen deadlines. Daarom maken deze middelen geen onderdeel uit van de begroting van het Programma Duurzaamheid.

Om de middelen goed te kunnen besteden en verantwoorden is een goede administratie onontbeerlijk. Met een programma begroting wordt voorkomen dat de jaarovergangen elk jaar voor problemen zorgen.

10.2 Beschikbare middelen Rijk en provincie

Hieronder is een overzicht gegeven van de beschikbare middelen van het Rijk en de provincie die buiten het Programma Duurzaamheid vallen. Aansluitend wordt een toelichting gegeven op de beschikbaar gestelde middelen.

Orgaan	Omschrijving	Programma budget	Co-financiering	2024	2025	2026	2027
Rijk	Uitvoeringsmiddelen klimaat- en energiebeleid (CDOKE)	€ 3.486.939		€ 1.162.313	€ 1.172.762	p.m.	p.m.
	Nationaal isolatieprogramma (NIP)			€ 2.262.216	p.m.	p.m.	p.m.
	Energiearmoede (SPUK)			€ 1.355.382			
Provincie	Reg. Energiebespaarprogr. woningen 2023-2026 (REPW)	€ 421.712	€ 210.856	€ 52.714	€ 52.714	€ 52.714	
	Reg. Energiebesparingsprogr. bedrijven 2022-2026 (REPB)	€ 295.489	€ 147.745	€ 3 6.936	€ 36.936		

Tabel 2: Beschikbare middelen Rijk en provincie

Rijk

Uitvoeringsmiddelen klimaat- en energiebeleid (CDOKE)

Op basis van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) zijn uitvoeringsmiddelen aangevraagd. Voor 2023 hebben we een bedrag van € 1.151.864 ontvangen. Voor de jaren daarna kunnen vergelijkbare bedragen worden aangevraagd. Demissionair minister Jetten heeft in zijn brief van oktober 2022 aangekondigd dat deze bedragen tot en met 2030 worden toegekend (zie tevens hoofdstuk 9.3).

Nationaal klimaatakkoord

Met de meicirculaire 2022 is € 356.000 incidenteel beschikbaar gekomen voor de uitvoeringskosten van het Nationale klimaatakkoord. Deze gelden zijn bij de najaarsnota 2022 toegevoegd aan het Programma Duurzaamheid.

Aanpak energiearmoede (SPUK)

Het Rijk heeft in 2022 en 2023 via de SPUK Aanpak Energiearmoede € 1.355.382 aan de gemeente Den Helder toegekend. De bestedingstermijn van deze gelden is ondertussen verlengd tot 31 december 2025. Tot 2023 is € 386.000 besteed, wat betekent dat voor de resterende periode nog € 969.382 beschikbaar is. Het projectplan Duurzaam Rondkomen 2.0 wordt in het eerste kwartaal 2024 aan het college en de raad ter besluitvorming aangeboden. Deze middelen maken geen onderdeel uit van de begroting van de Duurzaamheidsagenda.

Nationaal isolatieprogramma (NIP)

Met de specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie zijn gelden uit het Nationaal isolatieprogramma aangevraagd. In 2022 hebben we een beschikking ontvangen (zonder aanvraag) van € 290.130. In 2023 is € 1.972.086 ontvangen. Het projectplan voor de aanpak isolatie wordt in het tweede kwartaal van 2024 aan het college en de raad ter besluitvorming aangeboden. Deze middelen maken geen onderdeel uit van de begroting van de Duurzaamheidsagenda.

Provincie

Regionaal Energiebespaarprogramma wonen 2023-2026 (REPW)

In 2023 is subsidie verkregen voor activiteiten gericht op particuliere woningeigenaren om energie te besparen en het verduurzamen van de bestaande bebouwing te stimuleren. Het programma budget bedraagt € 210.856 en wordt voor 50% gefinancierd door de provincie. De middelen van de provincie maken geen onderdeel uit van de begroting van de Duurzaamheidsagenda. In de begroting van de Duurzaamheidsagenda is wel rekening gehouden met de co-financiering van de provincie.

Regionaal Energiebesparingsakkoord bedrijven 2022-2026 (REPB)

Op het gebied van stimulering van energiebesparing en verduurzaming van bedrijven werken we samen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord en Klimaatroute. Het programma budget bedraagt € 295.489 en wordt voor 50% gefinancierd door de provincie. De middelen van de provincie maken geen onderdeel uit van de begroting van de Duurzaamheidsagenda. In de begroting van de Duurzaamheidsagenda is wel rekening gehouden met de co-financiering van de provincie.

10.3 Beschikbare middelen gemeente Den Helder

Hieronder is een overzicht gegeven van de beschikbare middelen voor het Programma Duurzaamheid. Aansluitend wordt een toelichting gegeven op de beschikbaar gestelde middelen.

Orgaan	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Den Helder	Duurzaam milieu	€400.000	€400.000	€400.000	€400.000
	Bestemmingsreserve	€180.000	€ -	€ -	€ -
Budget Programma Duurzaamheid		€580.000	€400.000	€400.000	€400.000

Tabel 3: Beschikbare middelen gemeente Den Helder

Gemeente Den Helder

Structurele middelen 'Duurzaam milieu'

In de begroting is € 400.000 structureel beschikbaar gesteld. De raad hoeft geen extra middelen uit te trekken voor de uitvoering van de Duurzaamheidsagenda 2024-2027. De begroting voor de Duurzaamheidsagenda is opgenomen in bijlage 3.

Bestemmingsreserve Klimaatmaatregelen

De afgelopen jaren zijn niet alle uitvoeringsgelden besteed. De voornaamste reden hiervoor was onvoldoende capaciteit. Daarom is er budget overgeheveld. Dankzij de rijksmiddelen voor capaciteit (CDOKE) zijn in 2023 projectleiders ingehuurd. We verwachten de aankomende jaren de beschikbare middelen volgens de begroting te besteden.

11. Voortgangsrapportage en monitoring

11.1 Voortgangsrapportage

Jaarlijks wordt de Duurzaamheidsagenda aan het college ter vaststelling aangeboden. De raad wordt geïnformeerd door een raadsinformatiebrief. In de Duurzaamheidsagenda zijn per activiteit doelen geformuleerd. Een aantal keer per jaar wordt het tussenresultaat van de activiteiten verwerkt in de Duurzaamheidsagenda. Dit wordt onder andere gebruikt voor de rapportage in de P&C cyclus richting college en raad. Indien de ontwikkeling van de activiteit aanleiding geeft kan worden bijgestuurd. Daarnaast houdt de programmamanager via de jaarlijkse Duurzaamheidsagenda de realisatie van de activiteiten in de gaten of het programma wordt uitgevoerd conform de gemaakte afspraken.

11.2 Energieloket voor bewoners

Het energieloket wordt uitgevoerd door Duurzaam Bouwloket. Duurzaam Bouwloket adviseert woningeigenaren gratis en onafhankelijk bij het energiezuinig, comfortabel en aardgasvrij maken van de woning. Ieder kwartaal ontvangen wij een rapportage met een overzicht van onderstaande activiteiten:

- Uitgebrachte adviezen
- Getroffen maatregelen
- Websitebezoek
- Tevredenheid en enquêtes

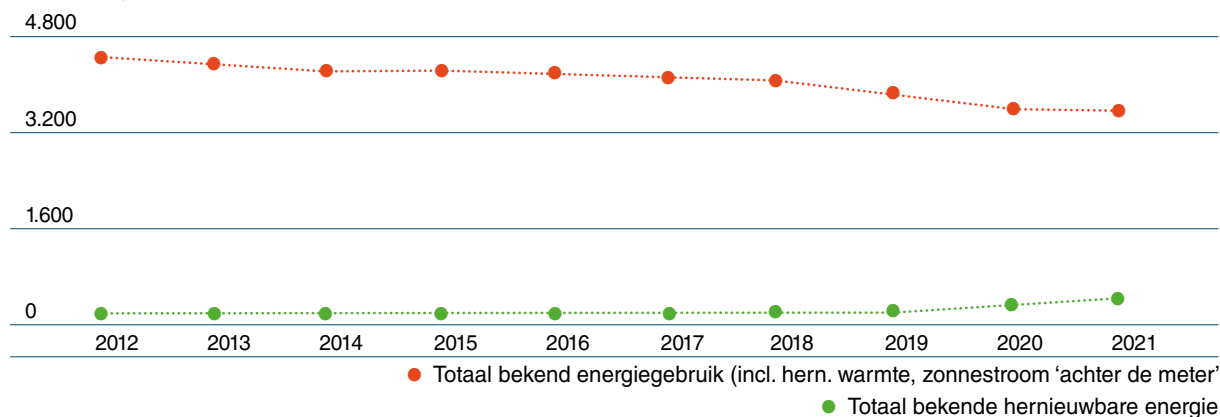
De resultaten worden verwerkt in de Duurzaamheidsagenda en de P&C cyclus.

11.3 Klimaatmonitor

Wij maken gebruik van de Klimaatmonitor om onze energietransitie te monitoren. Met de Klimaatmonitor kunnen wij onze beleidsdoelen volgen en ons beleid evalueren en bijsturen. De Klimaatmonitor verzamelt informatie uit tientallen bronnen, zoals CBS en RVO. Dit geeft een beeld van de voortgang van de decentrale energietransitie. Bijvoorbeeld op het vlak van energieverbruik, CO₂-uitstoot en hernieuwbare energie.

Energieverbruik versus Hernieuwbare energie

Den Helder, TJ

Bron is Klimaatmonitor (uit meerdere bronnen).

11.4 Evaluatie

Het Programma Duurzaamheid kent een looptijd tot en met 2027. Na 4 jaar wordt het programma geëvalueerd. Met als doel input te leveren voor een actualisatie van het programma. De volgende vragen zijn onderdeel van de evaluatie:

- In hoeverre is de visie nog actueel?
- In hoeverre zijn de doelen bereikt?
- Zijn de doelen nog passend?
- In hoeverre heeft de strategie gewerkt?
- In hoeverre heeft de programmatische aanpak gewerkt?

Bijlage 1. Duurzaamheidsagenda 2024-2027

Ambitie 2040 Algemeen	Speerpunt	Activiteit	Doel	Tussenresultaat
		Taskforce Duurzaamheid	De taskforce wordt een onafhankelijk orgaan dat college en raad van adviezen voorziet.	Oprichten Taskforce Duurzaamheid.
Energietransitie				
100% energieneutraal	Inzetten op energie besparen en verduurzamen van woningen en bedrijven door inzicht, advies en financiële ondersteuning	Warmtecoaches Wijkuitvoeringsplannen startwijken De Schooten en Zwanenbalg Energieloket Energieadviezen aan huis Woonlening Energiecoaches Prestatieafspraken Doelgroepenaanpak (overige gebouwen)	Woningeigenaren adviseren over energie besparen en verduurzamen van woningen. Bewoners aanbod voor alternatieve duurzame warmte. Stimuleren van energie besparen en verduurzamen van particuliere woningeigenaren door activiteiten via het energieloket. Individueel advies over energie besparen en verduurzamen van woningen. Woning verduurzamen, levenloop en klimaatbestendig maken of grote renovaties uitvoeren. De afstand tot de arbeidsmarkt verkleinen voor inwoners met een bijstandsuitkering. Inwoners helpen met energie besparen. Vóór eind 2026 heeft tenminste 65% van de woningen een energieindex van <1,40. Energiebesparing en verduurzaming van overige gebouwen (VVE's, particuliere verhuur).	In 2023 hebben 8 warmtecoaches 50 adviesgesprekken gevoerd. Handelingsperspectief voor woningeigenaren in de startwijken. In 2023 zijn 2.889 persoonlijke adviesgesprekken gevoerd en is de website 8.902 keer bezocht.
	Opwekken van duurzame energie en ontwikkeling van hernieuwbare bronnen faciliteren	Zon op grote daken, parkeerterreinen en infrastructuur en grondgebonden zon Energievisie Den Helder Energiebespaar advies bedrijven Regionaal Energieloket Bedrijven 'Ondernemersloket'	Opwek van 2,3 TWh hernieuwbare elektriciteit in 2030 in deelregio Kop van Noord-Holland. Inzicht in verbruik, opwek en opslag van duurzame energie. Bedrijven adviseren over energie besparen en verduurzamen. Energiebesparing en verduurzaming van bedrijven(terreinen).	In 2023 zijn 378 woningverbeterplannen opgesteld. In 2023 zijn er 60 leningen verstrekt met rente en 27 leningen zonder rente. In 2023 hebben 5 energiecoaches 3.400 huishoudens geholpen met advies en energie besparende producten.
	Reductie gemeentelijk energieverbruik en verduurzamen gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed	Gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed verduurzamen	Voldoen aan de energiebespaarplicht.	In 2030 hebben alle woningen een energieindex van <1,40. Handelingspersspectief voor overige gebouw eigenaren.
				Monitoring RES-viewer
				Strategisch kader voor realistisch en wenselijk transitiepad op hoofdlijnen. In 2023 zijn er 30 energiebespaarscans uitgevoerd. Oprichten Ondernemersloket.
Klimaatadaptatie				
Klimaatbestendig en waterrobuust	Ontwikkelen van kennis over klimaatadaptatie	Onderzoek risicogebieden Uitvoeringsplan klimaatadaptatie Ontwikkelen kennisbank	Inzicht in kansen, opgaven en prioriteiten met betrekking tot de kwetsbaarheden als opmaat voor een strategie en concrete aciliteiten. Concrete plannen om de kwetsbaarheden en (prioriteits)gebieden uit de stresstesten te verminderen of voorkomen.	Ontwikkelkaart.
	Klimaatadaptatie verankeren in ons beleid en handeling	Klimaatadaptieve maatregelen meenemen bij ontwikkelingen	Het meekoppelen van klimaatadaptieve maatregelen bij ontwikkelingen en daarbij toekomstige schade voorkomen en geld besparen.	In het uitvoeringsplan gaan we dieper in op de vijf kwetsbaarheden: verzilting, hitte, doorgte, wateroverlast en overstromingen. We laten zien waar we staan, waar we naartoe willen en wat er nodig is voor de toekomst.
	Stimuleren bewustwording klimaatadaptatie en initiatieven bewoners en bedrijven ondersteunen	Activiteiten faciliteren voor inwoners Bewonersinitaieven ondersteunen	Kenisdeling en bewustwording creëren en inwoners activeren om klimaatadaptieve maatregelen te nemen. Vanuit bewonersinitiatieven de omgeving vergroenen.	We delen de uitkomsten van de stresstesten en zorgen dat de organisatie aan de hand van de kaarten inzcht krijgt in de risico's.
	Tegengaan zoveel mogelijk verzilting in het gebied Koegraspolder	Onderzoek waterveiligheidslandschappen Koegraspolder Samenwerking met agrarische bedrijven versterken Berging van regenwater voor natuur en energie	Toekomstperspectief voor de Koegraspolder voor waterveiligheidslandschappen. Toekomstbestendige agrarische activiteiten verkennen. Toekomstperspectief voor de Koegraspolder.	Bij herinrichting, groot onderhoud en gebiedsontwikkeling passen we direct klimaatadaptieve maatregelen toe.
				In 2023 zijn 171 tegels gewipt.
				Er wordt onderzoek gedaan voor een toekomstperspectief voor de Koegraspolder als multifunctioneel landschap in afweging met waterveiligheid. Toewerken naar een structurele oplossing voor verzilting en meebewegen indien verzilting toeneemt. Onderzoek naar manieren om water op te slaan in relatie tot business model agrariërs. Transitie bollenteelt met agrariërs.
				Onderzoek naar ecologische, technische en economische mogelijkheden voor het creëren van een innovatief, geïntegreerd, toekomstbestendig en klimaat-adaptief systeem voor de opwekking van duurzame energie, het beschikbaar houden van voldoende zoetwater en het tegengaan van verzilting rondom de Koegraspolder en de nabijgelegen woongebieden.
Biodiversiteit				
Meer dieren en planten en meer soorten	Vergroten en aaneensluiten van leefgebied inheemse soorten Verbeteren van (overige) omgevingskwaliteiten	Natuurwaardenkaart opstellen Kennisonwikkeling delen met partners Natuurvriendelijke oevers ontwikkelen Gebiedsspecifieke biodiversiteit stimuleren Soorten Management Plan (SMP) opstellen Initiatieven van bewoners faciliteren Ecologisch groenbeheer toepassen	Een nulmeting doen om plannen ter verbetering van de biodiversiteit voor de gehele gemeente op te stellen. Draagvlak creëren voor ontwikkelkeuzes. Vergroten en aaneensluiten van leefgebied inheemse soorten.	Abonnement op Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF). De natuurwaardenkaart publiekelijk toegankelijk maken. Waar mogelijk ervoor zorgen dat de relatie tussen groen en water wordt versterkt.
	Vroege inbreng van biodiversiteit in ontwerpprocessen	Groenkaart in gebiedsvisies opnemen Stroomlijnen van organisatie en beleid	De groenkaart in de gebiedsvisie vertalen naar natuurwaarde kaart om biodiversiteit te borgen in de ontwerpprocessen. Vroege inbreng van biodiversiteit in ontwerpprocessen en borgen in plannen, uitvoering en beheer.	Soorten en locaties afstemmen op lokale omstandigheden zoals windrichting, bodem- en waterkwaliteit.
				Aanbesteding starten.
				Percentage inwoners dat deelneemt aan initiatieven op gebied van biodiversiteit ten opzichte van totaal. Het percentage openbaar groen dat ecologisch wordt beheerd.
				Integraal werken versterken door werkprocessen te optimaliseren tussen de afdelingen Ruimte, Openbaar Gebied en Wijkbeheer.
Duurzame mobiliteit				
Meest fietsvriendelijke stad van Nederland en CO2-reductie vervoer gemeentepersoneel	Verbeteren leefkwaliteit door stimuleren van vitale en gezonde mobiliteit	Onderzoek doorfietsroutes en looproutes Actualisatie fietsbeleid Investering in fietsparkeren Actualisatie parkeerbeleid	Directe en comfortabele doorfietsroutes creëren. Ontbrekende schakel Julianadorp aanvulling.	Opstakels verwijderen, voorrang op rotondes realiseren. "Aansluiten bij regionaal fietsnetwerk. Fiets tunnel station Zuid "
	Bevorderen bereikbaarheid en toegankelijkheid Den Helder	Quicksan openbaar vervoer Onderzoek hub/transferium deelfietsen uitbreiden, deelauto's stimuleren Laadpalen uitbreiden, laadinfrastructuur verbeteren Aanpak sluiipverkeer	Toename fiets- en wandelverkeer OV gebruik stimuleren. Deelmobiliteit sitmluleren. Toename aantal elektrische voertuigen. Minder sluiipverkeer.	Maatwerk per gebied.
	Bestaande infrastructuur benutten met innovaties in slimme, duurzame mobiliteit	Kennisonderzoek naar innovaties en toekomstige ontwikkelingen mobiliteit Samenwerking zoeken met marktpartijen	Verbeteren infrastructuur. Verbeteren infrastuctuur.	Vermindering autobewegingen. Verkenning randvoorwaarden voor hub/transferium. Aantal mobipunten uitbreiden. Uitvoeringsregeling kabelgoten, zodat particulieren over straat met eigen elektriciteit kunnen opladen. Weren van vrachtverkeer, voetgangers en fietsgebied doortrekken.
	Het verminderen van de CO2-uitstoot van verkeersbewegingen van de gemeentelijke organisatie	Eigen wagenpark duurzaam inkopen Stimuleren van gebruik OV- en fiets door gemeentelijke collega's	Verder beperken CO2-uitstoot gemeente.	Intelligente verkeerslichten. Volgen van aanbod duurzaam vervoer, dat met collega gemeenten wordt gerealiseerd.
				Arbeidsrechtelijke voordeelmaatregelen als OV-reistijd=werktijd, beloning OV-gebruik, voorbeeldgedrag bestuurders organisatie.
Circulaire samenleving				
Kringlopen zijn gesloten	Ontwikkelen van vakkennis over grondstofstromen	Nulmeting Pilotprojecten Organiseren inspiratiesessies Onderzoek naar subsidies	Inzicht in de vervolgstappen voor effectief hergebruik van grondstoffen. Vergroten van kennis en ondersteunen van lokale projecten. Inzicht in grondstofstromen: herkomst, gebruik en verwerking Overzicht van financiële steun voor inwoners en ondernemers vanuit de gemeente, provincie en het Rijk	Identificatie van de belangrijkste waardeketen in Den Helder. Inzicht in gronstofstromen: herkomst, gebruik en verwerking. Aansluiten kennisplatform en zelf ervaring opdoen, zoals bij inrichting nieuwe stadhuis, bouw station Zuid en Tillenhof, Stichting Helderse uitdaging. Best practices en ervaringen delen. Ondernemers en inwoners steunen bij initiatieven die bijdragen aan circulaire economie ambities.
	Circulaire samenleving onderdeel maken van gemeentelijk beleid	Actualisatie van het afvalbeleid Stappenplan circulaire inkoop Openbare LED-verlichting	Minder restafval door maatregelen als tegengaan zwerfafval en bijzettingen, uitrol inzameling binnenstad en hoogbouw. In 2028 is circulair onderdeel van aanbesteding en inkoop < € 100.000. Reductie stroomverbruik door LED-verlichting toe te passen in de openbare ruimte.	Inzet op VANG-doelstellingen, zwerfafval en bijzettingen voorkomen, inzamelen van restafval op afstand. Ervaring opdoen met inkopen tot € 100.000,-. Duurzame energie inkopen via contractpartner HVC.
	Bevorderen samenwerking markt voor circulair gedrag bij inwoners en ondernemers	Inspiratiesessies Contractafspraken met HVC Circulaire activiteiten promoten	Inzicht in (en wegnemen van) belemmeringen, laagdrempelig contactpunt voor ondernemers. Hoogwaardige recycling. Enthousiasmeren, nieuwe initiatieven aanmoedigen.	In overleg met ondernemers komen tot aanpak circulaire samenleving. Verbetering afvalbeleid met grondstof-stroom-analyse. Aanpak samenwerking met ondernemers, inspiratiesessies ondernemers en inwoners, lokale reststromen inzichtelijk maken, successen delen, Week van de circulairiteit.

Bijlage 2. Bestuurlijke Termijnkalender

De Bestuurlijke Termijnkalender (BTK) is een belangrijk (*politiek*) instrument. Hieronder is een overzicht gegeven van onderwerpen die vanuit het Programma Duurzaamheid op de BTK worden geplaatst. Dit neemt niet weg dat er vast ook onderwerpen zijn waar wij als bestuursadviseurs logischerwijs niet van op de hoogte kunnen zijn.

Activiteit	2024				2025	2026	2027
	Q1	Q2	Q3	Q4			
Algemeen							
Taskforce Duurzaamheid							
Energietransitie							
Transitievisie Warmte 2.0							
Wijkuitvoeringsplannen De Schooten en Zwanenbalg							
Isolatie aanpak							
Woonlening							
Duurzaam Rondkomen 2.0							
Prestatieafspraken woningcorporaties							
Doelgroepenaanpak							
RES 2.0							
Energievisie							
Regionaal Energieloket Bedrijven 'Ondernemersloket'							
Klimaatadaptatie							
Uitvoeringsplan klimaatadaptatie							
Biodiversiteit							
Soorten Management Plan (SMP)							
Duurzame mobiliteit							
Actualisatie fietsbeleid							
Actualisatie parkeerbeleid							
Quickscan openbaar vervoer							
Deelfietsen uitbreiden, deelauto's stimuleren							
Aanpak sluipverkeer							
Eigen wagenpark duurzaam inkopen							
Circulaire samenleving							
Actualisatie afvalbeleid							
Contractafspraken HVC							

Bijlage 3. Begroting Duurzaamheidsagenda 2024-2027

Activiteit		2024	2025	2026	2027
Algemeen					
Communicatiecampagnes	Provincie	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Taskforce Duurzaamheid		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Energietransitie					
Transitievisie Warmte 2.0	Rijk			€ 30.000	
Warmtecoaches	Provincie	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Wijkuitvoeringsplannen	Provincie	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
Isolatie aanpak	Rijk		€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
€ 50.000					
Adviezen en ondersteuning particuliere eigenaren	Provincie	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Woonlening		€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000
Doelgroepenaanpak (overige gebouwen)		€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Energiebespaar advies bedrijven	Provincie	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Regionaal Energieloket Bedrijven 'Ondernemersloket'	Provincie	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed verduurzamen		€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Klimaatadaptatie					
Onderzoek risicogebieden		€ 30.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
Bewonersinitiatieven ondersteunen		€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Onderzoek waterveiligheidslandschappen Koegraspolder	Provincie	€ 20.000	€ 20.000		
Biodiversiteit					
Soorten Management Plan	Rijk en provincie	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Natuurwaardenkaart		€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000
Begroting		€ 1.763.000	€ 462.000	€ 437.000	€ 417.000
Dekking		€ 1.780.000	€ 580.000	€ 400.000	€ 400.000

Bijlage 4. Participatie Duurzaamheidsagenda 2024-2027

De activiteiten uit de Duurzaamheidsagenda zijn getoetst bij inwoners, ondernemers en bij de raad. Dit hebben we gedaan aan de hand van stellingen. De inleiding daarbij was: niet alles kan tegelijkertijd, we gaan kiezen.

De stellingen stonden op twee vragenlijsten. De eerste vragenlijst is geplaatst op ons participatieplatform ingesprek.denhelder.nl. De tweede vragenlijst is gestuurd naar de raad ter voorbereiding op het Duurzaamheidscafé. Door uit stellingen te kiezen konden respondenten aangeven wat zij belangrijk vonden.

Duurzaam Den Helder
Wat vind jij belangrijk voor jouw wijk, straat of huis?

De Duurzaamheidsagenda van gemeente Den Helder staat vol acties voor de komende jaren. Meer schone energie, gezond en elektrisch vervoer, ruimte voor planten en dieren, hergebruik van grondstoffen... Maar niet alles kan tegelijk, we gaan kiezen. En jij kiest mee door ons te laten weten wat jij belangrijk vindt!

Ga met de QR-code naar ingesprek.denhelder.nl en vul de vragenlijst in.
Met jouw keuzes geef je jouw beste advies voor de uitvoering van de Duurzaamheidsagenda.

Liever eerst meer lezen? Kijk op denhelder.nl/duurzaam.

Wat is jouw keuze?
Laat het ons weten vóór 30 september

gemeente
DEN HELDER

Afbeelding 2: Advertentie oproep deelname stellingen duurzaamheidsagenda ingesprek.denhelder.nl.

Participatie via ingesprek.denhelder.nl

Participatieplatform ingesprek.denhelder.nl is de digitale ontmoetingsplaats waar inwoners en ondernemers als particulier hun mening kunnen geven op actuele projecten. Voor deelname aan het platform is eenmalig een aanmelding nodig, waarbij de deelnemer zijn of haar postcode en voorkeur voor onderwerpen aangeeft.

De vragenlijst met stellingen voor het Programma Duurzaamheid stond open voor reactie van 31 augustus tot en met 30 september 2023. Bewoners en ondernemers zijn via de sociale media kanalen opgeroepen om te reageren. Ook plaatsten we een advertentie in het weekblad van Rodi media (waarin ook *Stadsnieuws van de gemeente wekelijks verschijnt*). In totaal reageerden 181 respondenten via ingesprek.denhelder.nl.

Participatie Duurzaamheidscafé met de commissie- en raadsleden

Voorafgaand aan het Duurzaamheidscafé met de raad, legden we de raadsleden dezelfde vragenlijst voor. Enkele raadsleden vonden de vragenlijst sturend. Uiteindelijk vulden 10 raadsleden de lijst volledig in. Het overzicht van de respons is verzameld en te vinden aan het einde van deze bijlage.

Tijdens het Duurzaamheidscafé hebben de projectleiders van de Big 5 de ambities, speerpunten en activiteiten gepitcht. De raadsleden hebben aan gesprekstafels gesproken over de prioritering van activiteiten in de Duurzaamheidsagenda. De raadsleden konden de activiteiten prioriteren op een groot A0 vel (zie afbeelding 4).

Afbeelding 3: Gesprekstafels Duurzaamheidscafé. de gesprekstafel.

Afbeelding 4: Prioriteren van de activiteiten aan de gesprekstafel.

Meest opmerkelijke bevindingen

Voor de energietransitie kwam naar voren dat zowel bewoners en ondernemers als de raad het belangrijk vinden dat we met de slecht geïsoleerde woningen beginnen. Ook zien beide groepen het meeste heil in nieuwe technieken, zoals energieopslag en waterstof. Opmerkelijk is dat het raad het verduurzamen van de eigen gebouwen heel belangrijk vindt, terwijl ondernemers en inwoners liever zien dat openbare gebouwen als bibliotheek en sportzalen worden verduurzaamd.

Op gebied van duurzame mobiliteit willen de meeste respondenten dat de gemeente aandacht besteedt aan gezonde mobiliteit en dat de bereikbaarheid van de gemeente verbetert door meer en betere buslijnen (OV). Bewoners hebben vooral behoefte aan goede fietsenstallingen en om het fietsgebruik te bevorderen, terwijl de gemeente de behoefte aan laadpalen voor elektrisch vervoer veel hoger inschat. Het verbeteren van de bereikbaarheid van Den Helder heeft voor alle groepen de hoogste prioriteit.

Alle respondenten vinden het belangrijk dat er extra regels komen voor klimaatadaptatie bij nieuwbouwplannen en projecten. Ook zien de groepen meer in (regionaal) samenwerken met andere gemeenten, partners en ondernemers voor kennisuitwisseling dan dat de gemeente zelf onderzoek doet naar de gevolgen van klimaatverandering. Kennis en bewust gedrag zijn volgens de respondenten belangrijke voorwaarden om Den Helder te beschermen tegen klimaatverandering en ook zijn bewoners en ondernemers vóór extra regels voor het verplicht aanbrengen van klimaatadaptatieve maatregelen bij (ver-)bouwplannen.

Op gebied van biodiversiteit zijn de meningen verdeeld, waar het gaat om ondersteunen van lokale initiatieven of zorg van de gemeente voor openbaar groen. Het betrekken van natuur- en belangenorganisaties bij nieuwbouwprojecten of aanleg van parken vinden alle respondenten belangrijk, terwijl het verbeteren en versterken van natuurvriendelijke oevers en boomveiligheid echt zaken voor de gemeente zijn. Opmerkelijk is dat bewoners het belangrijk vinden dat openbaar groen en -water op elkaar aansluit, terwijl de raadsleden het stimuleren van initiatieven van inwoners en ondernemers juist als prioriteit ziet.

In de respons zien we terug dat alle bewustwording en communicatie voor de circulaire samenleving nog op gang moet komen: de raad vindt vooral dat er meer communicatie en maatregelen moet komen tegen afvaldumping, zwerfafval en bijzettingen. En ook nog steeds 30% van de inwoners ziet circulariteit ook als iets van de gemeente, samen met HVC en ondernemers.

Voor de resultaten, kijk op ingesprek.denhelder.nl:

<https://ingesprek.denhelder.nl/nl-NL/projects/duurzaam>

Resultaten vragenlijst Duurzaamheidsagenda inwoners ondernemers raad oktober 2023

<https://ingesprek.denhelder.nl/nl-NL/projects/duurzaam>

